

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

VĪRIEŠU *KIMONO* AKTUALITĀTE JAPĀNĀ 21. GADSIMTĀ

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Arta Voichevskā**
Stud. apl. nr.: av17097
Darba vadītāja: asoc. prof. Agnese Haijima

Rīga 2019

Kopsavilkums

Maģistra darba nosaukums ir *Vīriešu kimono aktualitāte Japānā 21. gadsimtā*. Šī darba mērķis ir izpētīt vīriešu *kimono* nēsāšanas tradīcijas dažādos Japānas laikmetos un tā un attīstības gaitu, analizējot iemeslus, kāpēc mūsdienās *kimono* sastopamība vīriešu vidū ir ievērojami samazinājusies, salīdzinot ar sievietēm. Būtiska darba daļa veltīta vīriešu *kimono* tipoloģijai, izvērsot tā veidus un fiksējot to simboliku, kas skatīta ietērpa aktualitātē un sastopamībā mūsdienu laikos. Pētnieciskā darba izstrādes laikā veikta aptauja, anketējot 100 japāņu vīriešus saistībā ar viņu *kimono* nēsāšanas paradumiem un relevanci mūsdienās. Iegūtie rezultāti ļāvuši deducēt japāņu tradicionālā ietērpa aktualitāti mūsdienās un iemeslus, kāpēc *kimono* pēdējā gadsimta gaitā ir strauji zaudējis savu popularitāti vīriešu vidū.

Japāņu tradicionālais ietērps *kimono* gadsimtu miju gaitā ir bijusi svarīga Japānas kultūras sastāvdaļa, kas vēsturisko un politisko izmaiņu, kā arī vesternizācijas un globalizācijas ietekmē vairākkārt mainījusi savu nozīmi un funkcijas sabiedrībā līdz formējusies par to, kāda tā ir sastopama mūsdienās. Līdz pat *Meidži* laikmeta sākumam šis tradicionālais ietērps tika nēsāts katru dienu, to valkājot gan nacionāli nozīmīgu procesiju, rituālu un ceremoniju laikā, gan arī ikdienā. Lai arī *kimono* aktualitāte pēdējā gadsimta gaitā ir mazinājusies un to vairs nenēsā kā ikdienas ietērpu, mūsdienās tas vēl joprojām īpaši populārs ir svētku un svarīgu notikumu laikā. Zīmīgi, ka 21. gadsimtā sievietes nēsā *kimono* daudz biežāk, salīdzinot ar vīriešiem.

Maģistra darbs sastāv no trim daļām. Pirmajā daļā tiek aplūkota vīriešu *kimono* vēsture un attīstības gaita, sākot no *Naras* līdz *Meidži* laikmetam un mūsdienām. Otrajā daļā tiek pētīta vīriešu *kimono* kopšana, tā veidi, detaļas, atribūtika, nēsāšanas tendences mūsdienās, kā arī vīriešu *kimono* tipi un invarianti dažādos japāņu sporta veidos. Darbu noslēdz trešā daļa, kurā tiek analizēti aptaujas dati par vīriešu *kimono* aktualitāti, nēsāšanas tendencēm un tradīcijām mūsdienās, veicot secinājumus un rezultātu apkopojumu.

Atslēgvārdi: Japāna, vīriešu *kimono*, vīriešu *jukata*, kultūra, tradīcijas, mūsdienu Japāna

Summary

The title of this Master's thesis is *Men's Kimono Topicality in 21st Century Japan*. The main purpose of this work is to study the tradition of wearing and development of the men's *kimono* according to Japan's eras, with analysis of the reasons why *kimono* in 21st century Japanese society is not that common anymore, especially with men. An important part of the work is devoted to the typology of men's *kimono*, capturing and expanding upon the symbolism seen and the occurrence of the outfit in modern times. During the research of this work, a survey was taken questioning 100 Japanese men regarding the relation to their *kimono* wearing habits and relevance to today. The results revealed the lack of dedication to the Japanese traditional costume nowadays and the reasons why *kimono* has lost its popularity among men in the last century.

Japanese traditional attire over time has been an important part of Japanese culture, and as such has repeatedly changed its role and function in society, including the present day under the influence of historical and political change as well as westernization and globalization. Until the beginning of the Meiji era, this traditional outfit was worn every day, including nationally important occasions, rituals and ceremonies, and simple everyday life. Although the significance of *kimono* has diminished over the last century and is no longer worn as a daily outfit, it is still particularly popular today during festivities and important events. In contrast, Japanese women in the 21st century wear *kimono* much more often than men.

This Master's thesis consists of three parts. The first part discusses the history and development of the male *kimono* from the *Nara* to the *Meiji* periods to today. The second part examines male *kimono* care, types, parts, attributes, current wearing trends, as well as men's *kimono* types and functions in various Japanese sports. The thesis concludes with the third part, which analyses the survey data on the relevance, wearing habits and tradition of men's *kimono* today, thus drawing conclusions and finally, summarizing the results.

Keywords: Japan, men's *kimono*, men's *yukata*, culture, traditions, modern Japan

要約

この修士論文「21 世紀における日本の男性の着物」の目的は、日本人男性の伝統的な服である着物の伝統と発達を研究することである。

着物の種類やその特徴を調査、分析し、今日の日本における男性の衣服についての話題と、着物の人気は低下している理由を探求した。

何世紀にもわたり日本の着物は日本の文化や伝統の重要な部分であり、日本の社会において重要な役割を持っていた。100 年以上前の日本人は、冠婚葬祭のみならず、日常的に着物を着用していたが、過去 100 年で着物の人気は衰え、日常的には着用されなくなった。しかし、今日でも結婚式や祭などの催し事では着物は人気がある。また、女性は男性よりも着物を積極的に着ている傾向がある。

この論文は、以下の 3 つの題目から構成した。

- 奈良時代から明治、現在までの着物の歴史と発展
- 21 世紀の男性の着物の手入れ、種類、部分、属性、着用傾向、着物を着用してのスポーツ
- 男性の着物に関して、100 人の男性から回答を受けたアンケート調査結果の分析

キーワード：日本、男性の着物、男性の浴衣、文化、伝統、近代日本

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	6
1. VĪRIEŠU <i>KIMONO</i> VĒSTURES GAITĀ	9
1.1. <i>Naras</i> laikmets.....	12
1.2. <i>Heianas</i> laikmets.....	13
1.3. <i>Kamakuras</i> laikmets.....	15
1.4. <i>Muromači</i> laikmets.....	16
1.5. <i>Momojamas</i> laikmets.....	17
1.6. <i>Edo</i> laikmets.....	19
1.7. <i>Meidži</i> laikmets un mūsdienas.....	21
2. VĪRIEŠU <i>KIMONO</i> VEIDI, KOPŠANA UN NĒSĀŠANA MŪSDIENĀS	24
2.1. Vīriešu <i>kimono</i> veidi.....	27
2.1.1. Vīriešu <i>kimono</i> papildus sastāvdaļas.....	29
2.1.2. <i>Kimono</i> audumi.....	31
2.1.3. <i>Kimono</i> simboli un krāsas.....	32
2.1.4. Vīriešu <i>kimono</i> šūšana un krāsošanas tehnikas.....	34
2.2. Vīriešu <i>kimono</i> japāņu sporta veidos un tradicionālajās mākslās.....	36
2.2.1. <i>Sūmō</i>	37
2.2.2. <i>Džūdō</i>	38
2.2.3. <i>Karate</i>	39
2.2.4. <i>Kendō</i>	40
2.2.5. <i>Kjūdō</i>	41
2.2.6. <i>Kabuki</i>	42
2.2.7. <i>Nō</i>	43
2.3. Mūsdienu <i>kimono</i> un tā nēsāšanas tradīcijas.....	45
2.4. Vīriešu <i>kimono</i> svinībās un tradicionālās ceremonijās.....	46
2.4.1. <i>Macuri</i>	47
2.4.2. Tējas ceremonija.....	48
2.4.3. Kāzas un bēres.....	49
2.4.4. Pilngadības svētki.....	50
2.5. Japāņu dizaineru ietekme Rietumos.....	51
3. APTAUJA UN TĀS REZULTĀTI	53
Secinājumi.....	59
Pielikums.....	65

IEVADS

Kimono ir svarīga un neatņemama Japānas kultūras daļa, kura atspoguļo japāņu attieksmi pret apkārtējo vidi un dabu, kalpojot kā viens no nacionālās identitātes un kultūras atpazīstamības simboliem. Šo japāņu tradicionālo ietērpu pazīst visā pasaulē, un nenoliedzami, tas ir ārkārtīgi populārs arī tā dzimtenē Japānā. 20. gadsimta vidū, īpaši pēc Otrā pasaules kara, arvien nomācošākas vesternizācijas un vēlāk arī progresējošās globalizācijas ietekmē japāņi laika gaitā priekšroku deva Rietumu kultūrtelpu definējošiem apģērbiem un ģērbšanās stilam. Tieši šo iemeslu dēļ *kimono* kā nacionālidentitātes un kultūridentitātes formējošā elementa valkāšana un sastopamība, jo īpaši vīriešu vidū, sāka pakāpeniski samazināties. Mūsdienās dažādu tradicionālu pasākumu un ceremoniju laikā ir novērojams, ka tradicionālo ietērpu daudz aktīvāk nēsā japāņu sievietes. Turpretī šodien vīriešu *kimono* izmantojums ir sastopams dažādos japāņu tradicionālajos sporta veidos, sacensībās un arī bieži vien treniņu laikā.

Gadsimtu gaitā *kimono* ir nemitīgi mainījies savas formas, izšūšanas un krāsošanas tehnikas, veidus un pielietojumus līdz noformējies par tādu japāņu tradicionālo ietērpu, kāds tas ir zināms mūsdienās. *Kimono* veidu plašais spektrs tiek tipoloģizēts: katrs veids pilda noteiktu funkciju un ir paredzēts lietošanā noteiktā ritualizētā kontekstā (pasākumos, notikumos, ceremonijās vai svētkos). Katrai tradicionālā ietērpa daļai, rakstiem, audumiem, izšuvumiem un formai ir būtiska nozīme, tamdēļ šīs laika gaitā radušās un transformējušās semantiskās vienības identitātes aspektā strukturē un definē ne tikai pašu *kimono* kā ģērbu, kas ir daļa no nacionālās formācijas, bet arī tā nēsātāju un sociālo kontekstu. Mūsdienās japāņi *kimono* nēsā dažādu festivālu, saviesīgu un svarīgu pasākumu, svētku, apbalvošanas un tradicionālo ceremoniju laikā. Būtiski atzīmēt, ka, mainoties pašam *kimono*, izmaiņas skārušas arī tā sociālās funkcijas – tas vairs nekalpo kā ikdienas ietērps, kā, piemēram, vēl tas bija pirms aptuveni 150 gadiem.

Šajā maģistra darbā izmantota Latvijā apstiprināta transkripcija, kuras autore ir Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes asoc. prof. Agnese Haijima (publicēta: Latvijas Universitātes raksti, 803. Sējums *Orientālistika*). Iekavās norādīta rakstība angļu valodā, saskaņā ar Hepberna transkripciju un hieroglifiem japāņu valodā.

Darba mērķis:

Šī maģistra darba mērķis ir izpētīt vīriešu *kimono* attīstības gaitu dažādos Japānas laikmetos, ieskatīties tā attīstības gaitā no *Naras* laikmeta līdz mūsdienām. Izpētīt tradicionālā ietērpa nēsāšanas tendences mūsdienās un japāņu tradicionālajos sporta veidos, tā šūšanas, krāsošanas un izšūšanas tehnikas, veidus, tērpsanās principus, kopšanu un simboliku. Šī pētījuma galvenais mērķis ir apzināt iemeslus, kāpēc *kimono* daudz aktīvāk nēsā japāņu sievietes un kāpēc tradicionālā ietērpa nēsāšanas tradīcijas vīriešu vidū pamazām izzūd.

Darba uzdevumi:

1. Apzināt literatūru par *kimono* ietērpa attīstības gaitu no *Naras* laikmeta līdz mūsdienām un veikt ietērpa vēsturiskās transformācijas apkopojumu.
2. Analizēt vīriešu *kimono* simboliku, veidus, kopšanu un tērpsanās principus.
3. Izpētīt vīriešu tradicionālā ietērpa nēsāšanas tendences mūsdienās, tradicionālajos sporta veidos un svinībās.
4. Veikt aptauju (100 respondenti) par *kimono* nēsāšanas tradīcijām, tendencēm mūsdienās un izanalizēt iegūtos rezultātus.
5. Salīdzināt aptaujas respondentu atbildes ar informāciju un datiem, kuri iegūti šajā darbā un atbilstoši veikt secinājumus.

Pētījuma metodes:

Šajā maģistra darbā ir izmantota vēsturiski deskriptīvā, statistiskā datu apstrādes un analītiskā metode.

Darba struktūra:

Maģistra darbs sastāv no trīs daļām. Pirmajā daļā autore izpēta vīriešu tradicionālā ietērpa *kimono* attīstības gaitu sākot no *Naras* laikmeta līdz mūsdienām.

Savukārt **otrajā daļā** tiek aprakstīti un izklāstīti vīriešu *kimono* veidi, to simbolika, kopšana, sastāvdaļas, audumi, krāsu nozīme, šūšanas tehnikas un nēsāšanas tendences mūsdienu Japānā, ieskatoties un analizējot tradicionālā ietērpa ietekmi uz japāņu tradicionālajiem sporta veidiem, ceremonijām, svētkiem un festivāliem.

Noslēdzošajā jeb **trešajā daļā** tiek veikta aptauja (anketēti 100 japāņu vīrieši) par *kimono* aktualitāti, lomu un nēsāšanas tendencēm mūsdienu Japānā. Minētajā daļā apkopotas respondentu atbildes, kuru analīze veikta kontekstā ar darbā iegūto informāciju, vēlāk veicot secinājumus.

1. VĪRIEŠU *KIMONO* VĒSTURES GAITĀ

Japāņu vīrieši jau izsenis ir pievērsuši lielu uzmanību apģērba tīrībai, kvalitātei un, galvenais, tā komfortam. Senākā Japānas vēsturē, attīstoties lauksaimniecībai, japāņi apģērba izgatavošanai nereti izmantoja kaņepju šķiedras un kategoriski atteicās no tērpšanās dažādās zvērādās. Ar pašu tradicionālo ietērpu *kimono* (着物 *kimono*) japāņi iepazinās tikai 7. gs. un sākotnēji tas bija zināms kā no Ķīnas ievests zīda apģērbs. Šis zīda ietērps tika izmantots vienīgi kā apakšveļa, bet būtiski ir minēt to, ka šo īpašo apģērba gabalu atļauties varēja tikai un vienīgi turīgi, augstākās sabiedrības kārtas ļaudis. Paši japāņi ražojuši zīda audumus jau no 2. gs. p.m.ē., bet tie tika izmantoti cita veida apģērbu izgatavošanai.¹

Aušanas tehnoloģija Japānā ienāca no Ķīnas. Šai tehnoloģijai ienākot Japānā, tā ieguva īpašu, unikālu rokrakstu. Mūsdienā Japānā tiek vēl joprojām arī izmantotas tās pašas senās aušanas tehnoloģijas. Lai vai kā, mūsdienās vieni no populārākajiem audumiem tradicionālajā apģērbā ir zīds un kokvilna.² Princis *Šōtoku* (聖徳太子 Prince *Shōtoku*) budisma un Ķīnas valdības sistēmas iedvesmots, radīja likumu, kurš noteica pareizus augstākās klases japāņu, aristokrātu un valsts ierēdņu apģērba normatīvus.³

Senajā Japānā audumu tirdzniecība bija ļoti aktuāla. Audumu izgatavošanai tika izmantoti dažādi materiāli, piemēram, kaņepes, rāmija, kokvilna un arī zīds. 3. gs. p.m.ē. beigās Japānā no Korejas ienāca pirmās aušanas tehnikas, bet tās bija nepilnīgas un īpašu popularitāti Japānā neieguva. Liela daļa tehnoloģiju, kas Japānā nākusi no Korejas, sākumā Korejā ienāca no Ķīnas. Sākotnēji japāņi auduma ražošanai darināja vienkāršas kaņepju šķiedru aukliņas līdz šī tehnoloģija attīstījās par ietērpa auduma izgatavošanas metodi.⁴

Kimono priekštecis ir apģērba gabals, kuru sauc par *kosode* (小袖 *kosode*). Vārdu *kosode* no japāņu valodas var tulkot kā apģērpu ar mazajām, īsajām piedurknēm, pašsaprotami, šis nosaukums iegūts tā īso piedurkņu dēļ.⁵ *Kimono* kā virsdrēbes nevis apakšveļu sāka nēsāt tikai ap 12. un 13. gs. un tika izmantoti ļoti krāšņi, grezni, augstas kvalitātes zīda audumi un tos darināja

¹ Katajns E. Japāna krustām šķērsām, Valters un Rapa, 2003. (p. 205)

² Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p. 295)

³ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

⁴ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd, 1993. (p. 780)

⁵ Ibid. (p. 780)

galminieki. Šādu apģērbu varēja atļauties tikai ļoti turīgi japāņi. Agrāk sieviešu un vīriešu tradicionālie ietēri bija pieejami vienā, mazā izmērā, jo arī paši senie japāņi auguma aprisēs nebija lieli. Lai vai kā, mūsdienās ir pieejami dažādi tradicionālā ietērpā izmēri un sev piemērotu varēs atrast gan gari, gan īsi, kā arī ļoti tievi vai augumā apaļīgi cilvēki. Ja agrāk ar vārdu *kimono* apzīmēja jebkādu apģērba veidu, tad mūsdienās, izmantojot šo terminu, tiek runāts tieši par japāņu tradicionālo ietēru gan sievietēm, gan vīriešiem.⁶

Pirms Japāna 1639. gadā savas robežas uz kādu laiku no ārzemniekiem aizslēdza pilnībā, līdz tam periodam japāņi tomēr paspēja notirgoties ar pāris ārzemju ieceļotājiem. Šie ārzemnieku kuģi, galvenokārt, piestāja pie Kjūšū salām Japānas Austrumos. Tie ir bijuši dāņu, indiešu, portugāļu, spāņu, taizemiešu un ķīniešu kuģi. Laika posmā no 1613.-1623. gadam sāka piestāt arī britu kuģi. Briti par Japānu daudz nezināja. To priekšstats par Japānas valsti bija miglains. Viņi bija iecerējuši, ka izdosies notirgot britu vilnu, bet piestājot Japānā, konstatēja, ka japāņi ir pašpietiekami ar audumiem un smagajai britu vilnai Japānā pielietojuma īsti nebija. Vienīgais audums, kurš japāņus tomēr ieinteresēja bija britu ievestā kokvilna. Tā Japāna neauga, tādēļ pēc tās bija liels pieprasījums. Tikai turīgākie japāņi varēja atļauties kokvilnas *kosodi*, tās dārgo izmaksu dēļ.⁷

No 12. līdz pat 16. gs. *samuraji* (侍 *samurai*) nēsāja no zīda auduma darinātos aristokrātu tērpus, kas veicināja *kimono* kļūšanu arī par apģērbu, kuru varētu nēsāt arī ikdienā, ne tikai svinīgos un saviesīgos gadījumos vai ceremonijās. Šīs pārmaiņas apģērba kultūrā ietekmēja arī tas, ka militāristi šī posma laikā izstūma aristokrātus un senās augstmaņu ciltis no varas, radot brīvus *kimono* nēsāšanas likumus, un pārvēršot to par apģērbu, kura nēsāšanas laiku varēja izlemt pats *kimono* nēsātājs. Svinīgu ceremoniju laikā *samuraji* kājās vilka ķīniešu tradicionālā tērpa sastāvdaļu – *hakama* (袴 *hakama*), kura mūsdienās jau kļuvusi par tradicionālu ietēru un japāņi to mēdz nēsāt universitātes izlaiduma vai iestāšanās ceremonijas laikā. *Hakama* mūsdienu Japānā ir viens no populārākajiem *kimono* veidiem. Būtiski minēt, ka lielākoties šos *kimono* uz izlaidumiem un uz iestāšanos universitātē velk sievietes. Vīrieši šajos gadījumos parasti ir tērti uzvalkos un dod priekšroku Rietumu stila apģērba vērtībām. Tikai maza daļa japāņu vīriešu nēsā

---

⁶ Katajs E. Japāna krustām šķērsām, Valters un Rapa, 2003. (p. 205)

⁷ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p.21)

kimono uz universitātes svinīgajiem atklāšanas pasākumiem. Agrāk šis tradicionālais apģērba gabals *hakama* nebija ērts nēsāšanai ārpus galma un tērpsnās tajā bija laikietilpīga, tādēļ to vilka tikai īpašos un svinīgos gadījumos. Tā uzvilšana bija pārāk apgrūtināša, lai nēsātu ikdienā. Šogunāts vēlāk arī izdeva likumu par to, ka vienkāršiem, zemākās kārtas pārstāvjiem, greznos ietērpus nēsāt tika aizliegts un pieteica tiem dzīvot taupībā un pieticībā. Piemēram, 19. gs. periodā tika izdots likums par to, ka parastā tauta varēja nēsāt tikai un vienīgi apģērbus, kuri darināti no kokvilnas vai kaņepju šķiedrām, augstākās klases japāņu ierēdņi drīkstēja vilkt baltu apakšveļu, bet samurajiem aizliedza nēsāt rakstainu atlasu. Neskatoties uz šiem striktajiem noteikumiem, tie reālajā dzīvē īsti nedarbojās. Augstākās klases pārstāvji, *geišas* (芸者 *geisha*), turīgie tirgoņi, aktieri un arī citi dažādu izklaides jomu darbinieki tik un tā pamazām sāka nēsāt dārgo apakšveļu un tad jau arī pašu *kimono*. Šādi pārkāpumi bija bieži sastopami ne tikai japāņu apģērbos, bet arī to dzīvesvietās, izšķērdīgi izgreznojot arī savas mājvietas.⁸

Salīdzinot *Heianas* un *Edo* laikmeta daudzveidīgos un dažādos *kimono*, var redzēt kādai izmaiņu evolūcijai šis tradicionālais ietērps ir gājis cauri gadsimtu gaitā. *Kimono*, kurus agrāk nēsāja kā apakšveļu, *Edo* perioda laikā vilka kā ikdienas un svētku ietērpu. Tradicionālais ietērps kā apakšveļa šajā laika posmā vairs nebija iedomājams. *Edo* perioda laikā tas vairs nebija vienkāršs, balts apģērbs, kuru slēpa zem daudzu audumu kārtām. To rotāja dažādi izšuvumi, krāsu gammas un tas jau, savā ziņā, bija kļuvis par īstu mākslas darbu nevis vienkāršu ietērpu ikdienas nēsāšanai. *Kimono* kļuva pieguļoši un tā pārmērīgi daudz audumu kārtu nēsāšanas ēra bija beigusies. Ietērps beidzot kļuva praktiskāks un nedaudz vieglāk uzvelkams.⁹ Nenoliedzami, Japānas vēsturē ir bijuši arī tādi laiki, kad attiecīgi *kimono* nēsāti pēc attiecīgās piederības kādai no sabiedrības klasēm, respektīvi, vienkāršas klases ļaudis nēsāja parastus, neuzkrītošus, neitrālu toņu ietērpus, kamēr augstākās klases japāņi vilka greznus, krāšņus un pamanāmus *kimono*. Šos noteikumus nedrīkstēja ignorēt, bet tāpat zemākās sabiedrības klases japāņi greznos, tradicionālos ietērpus atļauties nespēja.¹⁰

---

⁸ Katajns E. Japāna krustām šķērsām, Valters un Rapa, 2003. (p. 205)

⁹ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p. 20)

¹⁰ Frederic. L. *Japan Encyclopedia*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. (p. 132)

1.1. *Naras* laikmets

Naras laikmets (奈良 *Nara*; 710-794) ir nozīmīgs ar to, ka sākot no šī laika perioda japāņi aizsāka nēsāt īso piedurkņu *kosodi*, kas tiek uzskatīta par pirmatnējo *kimono* formu. Šāda tipa apģērbi turpināja nēsāt līdz pat 16. gs.¹¹ Sākotnēji *kosodi* nēsāja augstākās klases japāņi kā apakšveļu un tikai ap *Muromači* perioda sākumu, *Kamakuras* perioda beigām, šī tendence mainījās un to sāka nēsāt arī kā ikdienas apģērbi.¹² Šī perioda laikā apģērbs tika iedalīts trīs kategorijās – ceremoniju apģērbā, formālu pasākumu ietērpos un darba drēbēs.¹³ *Naras* perioda valdība noteica, ka apģērba nēsātājam tas jāaptin no kreisās uz labo pusi. *Naras* laikmeta apģērbi, lielākoties, radušies pateicoties tā laika Ķīnas modes tendenču ietekmei Japānā. Arī vairāki ietērpi tika darināti no kokvilnas, kura Japānā ienāca no Ķīnas. Ķīniešu tirgotāji Japānā ievada dažādas koka ķemmes, matu saspraudes un rotaslietas, kuras tika rotātas ar pērlēm un citus aksesuārus.¹⁴ *Naras* periodā lielākā daļa no pieejamajiem audumiem bija ienākusi no Ķīnas, bet japāņi, tos pārmantojot, turpināja savu materiālu attīstību, izveidojot īpašus, kaņepju un zīda audumus, kurus izdaiļoja ar dažādu krāsu palīdzību.¹⁵ Uz *kimono* bieži vien var manīt dažādu ziedu izšuvumus un viens no populārākajiem šāda veida izšuvumiem ir peonijas. Tās pirmo reizi Japānā parādījās *Naras* perioda laikā un tās tika ievestas no Ķīnas. Lai vai kā paši peoniju izšuvumi uz *kimono* parādījās tikai *Edo* perioda laikā. Būtiski ir minēt arī to, ka *Naras* laikmetā *obi* jostas bija ļoti primitīvas un aktīvi tās sāka nēsāt tikai no sekojošā perioda posma.¹⁶ Šī laika periodā radās mūsdienās tik ļoti zināmais un svinētais *hanami* (花見 *hanami*) jeb ķiršu ziedu plaukšanas vērošana. Mūsdienās dodoties uz *hanami* pikniku nereti tiek uzvilkti arī vasaras kokvilnas *kimono - yukata*.¹⁷

Naras laikmeta ģērbšanās tendences bija spēcīgi ietekmējušās no Ķīnas. Liela daļa japāņu nēsāja ķīniešu stila ietērpus un no ķīniešiem arī mācījās kombinēt dažādas krāsu gammas apģērbā. Lai vai kā, īsi pirms *Naras* perioda beigām, japāņi pārtrauca kontaktus ar Ķīnu un japāņu modes,

---

¹¹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.780)

¹² Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005. (p. 253)

¹³ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

¹⁴ Snodgrass M. E. *World Clothing and Fashion: An Encyclopedia of History, Culture, and Social Influence*. Oxford: Taylor and Francis Group, 2014. (p. 333)

¹⁵ Frederic. L. *Japan Encyclopedia*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. (p. 132)

¹⁶ Nitana K. *Kimono Design: An Introduction to Textiles and Patterns*. Tokyo: Tule Publishing, 2017. (p. 126)

¹⁷ Heapy T. *Japanese culture*. London: Raintree, 2013. (p. 42)

tendences turpināja attīstīties izolētā valstī, kas kalpoja par unikālu *kimono* formēšanos.¹⁸ Neskatoties uz to, cik sens ir šis laikmets, tomēr daudzi izšuvumi no *Naras* perioda ir saglabājušies arī mūsdienās. Lai vai kā, daudzi no šī perioda izšuvumiem norāda uz lielo Ķīnas ietekmi japāņu audumu apstrādes tehnoloģijās, jo daudzi no tā laika tradicionālajiem ietērpiem, manāmi, bija iedvesmojušies un pārņēmuši no *Tang* dinastijas kultūras.¹⁹

1.2. *Heianas* laikmets

Japāna kā noslēgta valsts no ār pasaules, *Heianas* laikmeta beigās vairs (平安 *Heian*; 794-1185) neietekmējās no kaimiņvalstu ģērbšanās tendencēm. Līdz ar to, ikdienas un svētku apģērbs bija kļuvis ļoti vienkāršs. Lai vai kā, japāņu apģērba viena no būtiskākajām iezīmēm ir tāda, ka šī perioda laikā bija pieņemts nēsāt daudzus apģērba slāņus kā ikdienas tā arī svētku ietērpā. Piemēram, svarīgiem un svinīgiem pasākumiem japāņu aristokrāti tērpās daudz slāņu formālajā ietērpā *sokutai* (束帶 *sokutai*). Šāds ietērps iekļāva brīvi krītošas bikses un tām pa virsu ir svārki *ōguči* (大口 *ōguchi*). Zem *sokutai* ietērpa tika vilkti vairāki slāņi brīvi krītošas apakšveļas. Galvu rotāja īpaša cepure *kammuri* (冠 *kammuri*), pa virsu tika vilkts liels apmetnis *hō* (報 *hō*), kurš tika sasiets ar jostu *hirao* (平尾 *hirao*). *Heianas* perioda valstsvīri nēsāja garenu, uz augšu vērstu cepuri *eboši* (烏帽子 *eboshi*), mugurā vilka *nōši* (直衣 *nōshi*) apmetni un *sašinuki* (指貫 *sashinuki*) bikses.²⁰

Šis laika periods audumu un izšuvumu attīstības ziņā, krietni atšķīrās no sava priekšteča. Manāmi, ka *Tang* dinastijas Ķīna bija modes noteicēja Japānā. 894. gadā Japāna izsūtīja savus valsts ierēdņus diplomātiskā misijā uz Ķīnu, lai tuvāk iepazītu to kultūru un ievestu tās tendences atpakaļ Japānā. Kopš šī perioda tika pieņemts uz tradicionālā ietērpa attēlot *Budu*. Lai vai kā, mūsdienās nav saglabājušies daudzi eksemplāri no šī laika perioda. *Sokutai kimono* vīriešiem radās tieši šī laika posmā.²¹

¹⁸ Dobson J. *Making Kimono and Japanese Clothes*. Batsford: Batsford Ltd, 2004. (p. 19)

¹⁹ Kusano S. *The Fine Art of Kimono Embroidery*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2006. (p. 91)

²⁰ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

²¹ Hibi S. *The Colors of Japan*. New York: Kodansha International Ltd., 2000. (p. 97)

Būtiski arī minēt to, ka šī perioda laikā ietērps, kurš mūsdienās zināms kā *jukata* tika saukts par *jukatabira* (明衣 *yukatabira*). *Jukata* tika nēsāta pirms un kā arī pēc došanās vannā vai karstajos avotos, gluži tāpat kā *jukata* mūsdienās.²² *Naras* laikmetā *kosodi* jeb īso piedurkņu *kimono* sāka nēsāt kā apakšveļu un šī tendence turpinājās arī *Heianas* perioda laikā, līdz *Kamakuras* periodā to sāka nēsāt arī kā ikdienas apģērbu. Sākot ar *Kamakuras* laika posmu, pakāpeniski īso piedurkņu *kimono* kā apakšveļas nēsāšanu pārtrauca.²³ Sākot no šī perioda posma japāņi sāka nēsāt tradicionālās *kimono* jostas *obi*, kuras ir ļoti populāras mūsdienās. Sākotnēji tā bija plata josta, kura saturēja *hakamas* bikses. Pa virsu bija vairāki auduma slāņi un jostu nemaz nevarēja redzēt. Mūsdienās nereti pats galvenais *kimono* akcents tiek vērsts tieši uz izgreznotu *obi* jostu.²⁴

Heianas laikmets bija tas periods, kad *kimono* ar daudzu slāņu audumiem ieguva īpašu popularitāti japāņu vidū. Lai vai kā, vīrieši vēl papildus šiem daudz slāņu *kimono* nēsāja arī tradicionālās bikses *hakama* (袴 *hakama*). Mūsdienās nav saglabāties gandrīz neviens *hakamas* piemērs no šī laika perioda.²⁵ Līdz šī laika posma sākumam japāņu vīrieši nēsāja brīvi krītošus *kimono*, līdz *Heianas* perioda vidū *kimono* sāka siet ar *obi* jostām.²⁶ Zīda Ceļa norises laika posmā Japāna bija viens no svarīgākajiem Austrumu Āzijas galamērķiem, lai iepazītu dažādas audumu un ietēru darināšanas tehnoloģijas. Viens no iemesliem bija tieši tā laika tradicionālie audumi pēc kuriem bija liels pieprasījums ārzemēs, lai vai kā, par to tieši kādi audumi un kāds apģērbs ārpusauli *Heianas* laikmeta Japānā interesēja, nav skaidrs līdz pat mūsdienām. Vienīgie pavedieni atrodami grāmatā “Stāsts par *Gendži*”, kurā virspusēji stāstīts arī par tirdzniecības kultūru Japānā.²⁷ *Heianas* perioda laikā attīstījās augstākās klases japāņu ietēri ar vairākām apģērba kārtām un iemesls tam ir tāds, ka Japānā šajā laikmetā bija daudz aukstāks klimats, daudzu slāņu ietēri bija ļoti pieprasīti, lai ietērpā nēsāšanas laikā nesaltu. 12. gs. nogalē kareivju klases ietēri kļuva daudz

---

²² *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.780)

²³ Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005. (p. 253)

²⁴ Wiltshire D., Wiltshire A. *Design with Japanese Obi*. Tokyo: Charles E. Tuttle Publishing Company Inc, 1997. (p. 99)

²⁵ Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005. (p. 178)

²⁶ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.708)

²⁷ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017.(p. 14)

vienkāršāki un īso piedurkņu *kimono kosodi* sāka nēsāt arī sievietes un zemāko sabiedrības kārtu pārstāvji.²⁸

1.3. Kamakuras laikmets

Līdz ar *Kamakuras šogunāta* nodibināšanu un *Kamakuras* laikmeta (鎌倉 *Kamakura*; 1185-1333) sākšanos, mainījās arī militārais apģērbs. Tas kļuva greznāks un tā šūšanai nereti tika arī izmantots zīda audums. Augstākās klases valsts ierēdņi tērpās formālajā *sokutai*, kuru Japānā sāka nēsāt kopš *Heianas* laikmeta. Kā ikdienas apģērbs *Kamakuras* laikmetā kalpoja, tā sauktā, medību jaka *kariginu* (狩衣 *kariginu*), kas vēlāk kļuva par standarta uniformu *samurajiem* kopā ar tradicionālo apmetni *suikan* (水棺 *suikan*). Šī perioda *kimono* bija ļoti plati un brīvi krītoši, ērtākam kustību diapazonam. Vīrieši nēsāja lielas, platas bikses un tradicionālā ietērpa piedurknes arī bija pietiekami platas un brīvi krītošas. Šādus brīvi krītošus *kimono* dēvēja par *hitatare* (直垂 *hitatare*). Šie tradicionālie ietēri izskatījās ļoti iespaidīgi. 13. gadsimtā šis ietērps kļuva par klasisku *samuraju* apģērbu. Vēl viens populārs *Kamakuras* perioda ietērps bija jaka *džittoku* (+徳 *jittoku*). *Edo* perioda laikā to pa virsu saviem *kimono* nēsāja vīrieši ārsti, mūki, tējas ceremonijas meistari un citi sabiedrībā augstu vērtēti cilvēki. *Kamakuras* perioda sieviešu un vīriešu *kimono* bija ļoti krāšņi un pamanāmi.²⁹ Šī perioda laikā no dižciltīgajiem japāņiem vara pārgāja uz kareivjiem. *Kamakuras* periodā turpināja izšūt jau *Heianas* periodā aizsāktos Budas attēlus uz tradicionālajiem ietēriem. Japāņi ticēja, ka Budas attēli tos spēj pasargāt no nelaimēm. Šādi attēli bija populāri, jo jau tā laika Japānā tika praktizēts Budisms un tā bija viena no populārākajām reliģijām.³⁰

Šī laika posma militārās aktivitātes pamazām sāka aizēnot greznos, izsmalcinātos *Heianas* perioda laikā radušos, *kimono* un to attīstība šī laika periodā sāka norisināties daudz lēnāk, salīdzinot ar iepriekšējiem laika posmiem. Populāri bija tumšie toņi, kuri reprezentēja militāros spēkus. Šī laika periodā lauksaimnieki sāka pārstrādāt dažādus produktus, piemēram, rīsu salmus

²⁸ Frederic. L. *Japan Encyclopedia*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. (p. 132)

²⁹ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 704)

³⁰ Kusano S. *The Fine Art of Kimono Embroidery*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2006. (p. 92)

un no iegūtā materiāla ražoja cepures un *zōri* (草履 *zōri*) siksnu sandales. Rādās arī daudzi vienādi *kimono*, kurus varēja nēsāt gan sievietes gan vīrieši. *Getām* (下駄 *geta*) jeb japāņu koka sandalēm, apakšā tika pievienoti divi, garenī koka bloki, lai ar tām būtu vieglāk staigāt pa dubļiem un, lai tajos neiestigtu kājas.³¹

1.4. *Muromači* laikmets

Pirmie eiropieši, respektīvi, portugāļi ieceļoja Japānā šajā laika posmā. Līdz ar viņu atbraukšanu, Japāna tika iepazīstināta ar kristietību.³² *Muromači* laikmets (室町 *Muromachi*; 1333-1573) ir tas laika posms, kad radies mūsdienās slavenais *nō* teātris. Japāņu tradicionālais ietērps *kimono* ir viena no svarīgākajām *nō* teātra sastāvdaļām, jo ar tā palīdzību ir iespējams skatītājiem pastāstīt par aktiera attēlotā varoņa rakstura iezīmēm, dzimumu, nodarbošanos un arī par tā sociālo atrašanos sabiedrībā jeb tā kārtu. Tie var arī pastāstīt par norises vietu un vēsturisku laika posmu.³³

Lai arī pirmatnējās *obi* jostas sāka nēsāt jau *Naras* periodā, tās pārstāja siet *Heianas* perioda laikā, bet līdz ar *kosodes* parādīšanos *Muromači* laikmetā, *obi* nēsāšanu atkal atsāka. To nēsāja tajos gadījumos, kad nebija uzvilktas *hakamas* bikses.³⁴ Šajā laika periodā japāņu vīrieši, pliku pēdu pasargāšanai no savainošanās, izmantoja pašdarinātas zīda sandales un biežus ziemas *tabi* (旅 *tabi*) jeb zeķes, kuras īkšķi ir atdalīti no pārējiem pirkstiem. Kopā ar *tabi* tika vilktas īpašas siksniņu sandales. Mājās ienākot, *genkanā* (玄関 *genkan*), jeb japāņu tradicionālajā priekštelpā, tika atstāti āra apavi un tika uzvilktas *uvabaki* (上履 *uwabaki*) čības. Tās bija tīras, darinātas maigos, siltos toņos un bija labi piemērotas staigāšanai pa *tatami* (畳 *tatami*) jeb japāņu salmu paklāju, lai to nesabojātu vai nesasmērētu. Tie japāņi, kuri nevarēja atļauties iegādāties jaunus audumus vai apģērba gabalus, pārstrādāja savus vecos kokvilnas ietērpus un izveidoja no tiem jaunas darba bikses, jakas un vestes.³⁵ Mūsdienu Japānā joprojām nav pieņemts ar āra apaviem

---

³¹ Snodgrass M. E. *World Clothing and Fashion: An Encyclopedia of History, Culture, and Social Influence*. Oxford: Taylor and Francis Group, 2014. (p. 333)

³² *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 822)

³³ *Ibid.* (p. 822)

³⁴ *Ibid.* (p.708)

³⁵ Snodgrass M. E. *World Clothing and Fashion: An Encyclopedia of History, Culture, and Social Influence*. Oxford: Taylor and Francis Group, 2014. (p. 333)

staigāt iekšstelpās un, tos nomaina atrodoties *genkanā*, un iemesls tam kādēļ japāņi nēsāja vienkāršas sandales ir tamdēļ, lai visu uzmanību vērstu uz *kimono*. Viens no galvenajiem japāņu tradicionālo apavu izgatavošanas materiāliem ir koks.³⁶

Šī perioda laikā Japānā sāka parādīties spāņu un dāņu tirgotāji, kuri japāņus iepazīstināja ar dažādiem, jauniem apģērba gabaliem un audumiem. Tika ievesti apmetņi *kappa* (河童 *kappa*), brīvi krītošas bikses un lielas jakas *džimbaori* (陣羽織 *jinbaori*). Tā kā *Muromači* laikmetā valdīja *samuraji*, ģērbšanās nebija tik izsmalcināta un ekstravaganta kā citos iepriekšējos laika periodos. Japāņi bieži vien pa virsu *kosodei* vilka vesti *kataginu* (肩衣 *kataginu*) un *hakamas* bikses. Šādu apģērba kombināciju dēvēja par *kamišimo* (衤 *kamishimo*).³⁷ Sākot no *Muromači* perioda *obi* jostas vairs netika slēptas zem *kimono*.³⁸ *Muromači* periods ir arī zināms ar to, ka tā laikā radās un uzsāka attīstību mūsdienās slavenais *nō* teātris un Kioto uzcēla zelta paviljonu, kurš turpmāk kalpoja par iedvesmas avotu *kimono* meistariem, darinot dažādus ekstravagantus tradicionālā ietērpa dizainus.³⁹

1.5. Momojamas laikmets

16. gs. beigās *Momojamas* laikmeta (桃山 *Momoyama*; 1568-1600) periodā, ģenerāļi *Oda Nobunaga* un *Tojotomi Hidejoši*, ieviesa Japānā jaunu audumu krāsošanas tendenci – krāsošanu treknrakstā. Šī laika posmā *samuraji* turpināja nēsāt vienādas krāsas apmetņus un bikses un šādu komplektu sauca par *kamišimo* (衤 *kamishimo*). *Samuraju* apmetņa piedurknes bija cieši pieguļošas. Šī ietērpa bikses dēvēja par *nagabakama* (長袴 *nagabakama*). *Kamišimo* kalpoja *samurajiem* kā oficiāls ietērps visa *Edo* laikmeta posmā. *Momojamas* perioda augstākās klases japāņi nēsāja trīsstūrveidīgu *kimono kataginu* (肩衣 *kataginu*) un platas, brīvi krītošas *hakamas* bikses.⁴⁰ *Momojamas* periods bija tas laiks, kad japāņi savus ietērpus mainīja trīs reizes gadā. Vasaras periodā tā bija *katabira*, rudenī *avase*, bet ziemā tika nēsāts bieza auduma *kimono*. Lai vai

³⁶ *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013. (p. 392)

³⁷ Frederic. L. *Japan Encyclopedia*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. (p. 132)

³⁸ Wiltshire D., Wiltshire A. *Design with Japanese Obi*. Tokyo: Charles E. Tuttle Publishing Company Inc, 1997. (p. 102)

³⁹ Heapy T. *Japanese culture*. London: Raintree, 2013. (p. 42)

⁴⁰ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 704)

kā, rudens *avasi* varētu saukt arī vienkārši par divu slāņu apģērbu. To mēdza nēsāt tikai aptuveni 10 dienas oktobra mēneša vidū, jo vasaras periodā tajā bija par karstu, bet ziemā nēsāja vēl papildus auduma slāņus, lai nesaltu. Pašsaprotami, ka nākamais tika vilkts biežais, daudzu slāņu ziemas *kimono*. Līdz ar vasaras sākumu, kuru dēvēja par *koromogae* (衣替 *koromogae*), uz laiku tika pārtraukts daudz slāņu *kimono* nēsāšanas laiks un tika uzvilkti vasaras *kimono hacu avase* (初袷 *katsu awase*).⁴¹

Šī perioda laikā lielu popularitāti ieguva *samuraju* bruņu cepure jeb *kabuto* (兜 *kabuto*). *Kabuto* sastāv no metāla bļodas formas cepures, kurai apkārt piestiprināts ādas audums. Pats *Momojamas* periods no citiem ir īpašs ar to, ka tā laikā sāka darināt īpaši unikālus *kimono* ar dažādiem, krāšņiem motīviem, kurus turpināja nēsāt viscaur *Edo* perioda laikā. Šos *kimono* nēsāja gan augstākās klases japāņi, gan arī zemnieki un kurtizānes. Neskatoties uz *kimono* krāšņajiem rakstiem, atturīgi toņi, piemēram, melni, violeti un brūni bija īpaši iecienīti vīriešu apģērbā šī perioda laikā. Šī tendence spēcīgi ietekmēja arī *nō* teātra ģērbšanās stila paradumus un *kimono* dizainus.⁴²

Momojamas laikmeta populārākie *kimono* rotāšanas veidi bija *cudžigahana* (辻ヶ花 *tsujigahana*) jeb ziedu zīmēšana ar batikošanas palīdzību. Populāra bija arī zīmēšana ar speciālu audumu tinti. Šādai tehnikai bija nepieciešams plāns, smalks audums un ļoti precīzs, sīks roku darbs. Šis bija arī *obi* jostas evolūcijas laiks, jo tā kļuva platāka un pamanāmāka. Ja iepriekš tā nebija gandrīz vai redzama, tad *Momojamas* laikmetā tā kļuva par vienu no galvenajiem japāņu tradicionālā ietērpa akcentiem. Līdz ar šī *obi* parādīšanos *kimono* auduma vidus daļu vairs tik bieži nerotāja, atstājot to tukšu, bez rotājumiem, lai josta varētu radīt īsto akcentu.⁴³

Šī perioda strādnieku klase bieži vien nēsāja *kimono* ar dažādiem ģeometrisku ornamentu rakstiem. Kājās tiem bija brīvi krītošas bikses ar cieši sasietiem galiem un šņoru sandales. Kareivji nēsāja uzplečus un cimdus. Bikses bija ļoti platas un *Momojamas* periodā bikšu gali zonā zem ceļa līdz potītēm bija cieši sasieti un pieguļoši. Sandalēs bija ievilkta zeķes, lai pasargātu pēdas no aukstuma. Kareivju vidū populāras bija arī līdz potītēm, brīvi krītošas bikses

⁴¹ Frois L. *The First European Description of Japan, 1585*. New York: Routledge, 2014. (p. 67)

⁴² Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005. (p. 253)

⁴³ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p. 20)

un jaka ar virvītēm pie piedurknēm, lai tās varētu sasiet un piedurknes svarīgā brīdī netraucētu. Kareivju bērnu ietērpi bija ļoti līdzīgi, vienīgi tiem bija bruņas un pie piedurknēm bija divas aukliņas vieglākai to sasiešana. Augstākās klases ģenerāļi ikdienā nēsāja platu piedurkņu jaku ar platām biksēm. Josta tika pieskaņota pie ietērpa auduma.⁴⁴

1.6. Edo laikmets

Šo mierīgo Edo laikmeta (江戸 Edo; 1600-1868) 250 Tokugavas valdīšanas gadu periodā, turīgo tirgotāju kopiena *čonin* (町人 *chonin*) atbalstīja jaunu mākslas izteiksmes veidu ienākšanu Japānā. Viens no populārākajiem izklaides veidiem šī perioda laikā bija *kabuki* (歌舞伎 *kabuki*) teātris un šis mākslas veids, savā ziņā, arī diktēja noteiktā perioda modes noteikumus. Agrāk vienkāršā un neuzkrītošā *kosode*, kuru nēsāja gan vīrieši gan sievietes, kļuva par skaisti dekorētu un krāsotu apģērbu. *Kosodes* rotāšanai bieži vien izmantoja *jūzen* (友禅 *yūzen*) stila krāsošanas tehniku. Japāņi virs *kosodes* nēsāja *haori* (羽織 *haori*) jaku un viegli krītošu apmetni.⁴⁵ Būtiski pieminēt, ka vēlāk japāņi *jūzen* krāsošanas tehniku izmantoja grāmatu iespiešanai. Pirmā šādā veidā iespiestā grāmata tika izdota 1688. gadā. Šī, ne tikai grāmatu spiešanai, bet arī audumu izdaiļošanai paredzētā krāsošanas metode bija plaši izplatīta Kanazavā. Vēlāk jau to izmantoja arī visā Japānā.⁴⁶

Edo perioda laikā *jukatabiras kimono* veidu sāka dēvēt par jau mūsdienās zināmo *jukatu* un to vairs tik bieži neizmantoja, lai uzvilktu pirms un pēc došanās vannā. *Jukata* kļuva par ikdienas apģērbu. Mūsdienās *jukatu* nēsā dažādu festivālu laikos vai arī dodoties uz templi vai svētnīcu. Šis ietērps ir arī neatņemama sastāvdaļa dodoties uz tradicionālajiem japāņu karstajiem avotiem, publiskajām vannām vai viesnīcām. Mūsdienās *jukatu* var pat nenēsāt līdzī, jo daudzas viesnīcas to piedāvā bez maksas vai arī par papildus samaksu, apmeklējot karstos avotus vai citas tradicionālās procedūras.⁴⁷

Šajā laikmetā japāņu karavīri nēsāja dažādu krāsu tradicionālos *kimono* ar ģimenes simboliem *komon*. Tā kā tas bija populārs ietērps Edo ēras laikā, radies tā garais nosaukums *Edo*

⁴⁴ Sun J. M. *Japanese Fashions*. New York: Dover Publications, Inc, 1999. (p. 23)

⁴⁵ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 704)

⁴⁶ Guth C. *Japanese art of the Edo Period*. London: Calman and King Ltd, 1996. (p. 164)

⁴⁷ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 780)

komon (江戸小紋 *Edo komon*).⁴⁸ Šī perioda laikā *Tokugavas šogunāts* noteica, ka standarta militārās klases ietērpā ir jāietilpst *kosodei*, *hakamai* līdz potītēm, kā arī *haori* jakai. Jau šī perioda sākumā japāņu apģērbs pamazām ietekmējās no portugāļu ģērbšanās stila. Viens no piemēriem ir lielais lietus apmetnis *kappa* (河童 *kappa*), kuru sāka nēsāt pēc tam kā portugāļi ar to iepazīstināja japāņus.⁴⁹

Edo laikmetā tika ierobežota zīda apģērbu nēsāšana, tādēļ japāņi apģērbu šūšanai izmantoja audumus, kuri bija veidoti no kaņepēm, rāmijas, džutas un lina. Apģērbus šuva arī no kokvilnas un pēc tās bija ļoti liels pieprasījums. Uz šī auduma bija ļoti pielietot dažādas krāsošanas tehnikas. Kokvilnu audzēja, galvenokārt, Osakā un Kioto. Neskatoties uz to, ka kokvilnas audzēšanai ir nepieciešams mēreni silts klimats, tās lielā pieprasījuma dēļ to mēdza audzēt arī Japānas Ziemeļos uz Honšū salas un Hokaido. Sākot ar 19. gs. ietērbu izgatavošanas materiālu veikalos sāka arī parādīties audumi kuri bija izdaiļoti ar dažādu krāsošanas tehniku palīdzību. Katrā Japānas prefektūrā šie audumi un krāsošanas metodes mēdza atšķirties.⁵⁰ Japāņu audējiem ir ļoti gari nagi, kuri strādā kā šķēres, respektīvi, ar tiem diegu vajadzīgajā brīdī var nogriezt, veidojot greznos audumus. Aušana jau izsenis ir bijusi ļoti populāra audumu izgataves tehnika Japānā, bet īpašu popularitāti tā ieguva *Edo* perioda laikā. Šajā laika periodā īpaši grezni *kimono* bija lielā godā.⁵¹

Tikai 17. gs. beigās kokvilna Japānā sasniedz tās popularitātes augstāko punktu. Kokvilna pat pārsniedza lina un kaņepju šķiedru audumu izmantošanas popularitāti. Galvenokārt, kokvilnas apģērbu nēsāja vienkāršā tauta. Audumu nereti dekorēja ar īpašas iespiešanas tehnoloģijas paņēmienu vai iesienot audumā mezglīņus, kurus nereti iesēja jau uz krāsota auduma radot vēl papildus krāsu gammas. Populāra bija dabīgo krāsu izmantošana, jo tās spēja radīt vizuāli telpisku un matētu attēlu. Katra Japānas prefektūra atšķīrās ar savu unikālo krāsošanas stilu un metodi. Zīmējumi visbiežāk tika veidoti ar dzīvnieku, dabas ainu, augu vai

⁴⁸ *Japan Through American Eyes*, United Kingdom: Princeton University Press, 1992. (p. 454)

⁴⁹ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 704)

⁵⁰ Guth C. *Japanese Art of the Edo Period*. London: Calmann and King Ltd, 1996. (p.164)

⁵¹ Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.294)

religiskiem motīviem.⁵² *Momojamas* perioda laikā īpaši populāri kļuva *kimono* ar dažādiem, krāšņiem rakstiem, kurus turpināja nēsāt arī *Edo* perioda laikā.⁵³

Edo perioda *kimono* mākslinieki nereti iedvesmojās no dažādām *haiku* (俳句 *haiku*) rindām jeb japāņu tradicionālās bez atskaņu dzejas. *Kimono* tika veidoti pēc vairākiem dzejas motīviem un nereti pat tika zīmēti vai iespiesti *haiku* teksti uz pašiem tradicionālajiem ietērpiem, respektīvi, mākslinieki uz rudens *kimono* zīmēja un iespieda motīvus no bez atskaņu dzejas, kura vēstīja par šo gadalaiku. Visiecienītākais *kimono* šādam mākslas izpausmes veidam bija *kosode*.⁵⁴

1.7. *Meidži* laikmets un mūsdienas

Sākoties *Meidži* (明治 *Meiji*; 1868-1912) laikmetam, daudzi japāņu vīrieši sāka aktīvi nēsāt Rietumu stila apģērbu. *Kimono* sāka vilkt tikai gadījumos, kad vajadzēja doties uz kādu saviesīgu vai formālu pasākumu, tradicionālu ceremoniju, svētkiem, kā arī dodoties atpūsties uz karstajiem avotiem. Atpūšoties karstajos avotos, vēl joprojām nereti tiek nēsāti tradicionālie vasaras *kimono jukatas*. Līdz ar zūdošo *kimono* pieprasījumu, *Meidži* perioda vidū Japānā aizvērās daudzi audumu un tradicionālā ietērpa veikali.⁵⁵ Japāņi arī gadījumos, kad vilka tradicionālo apģērbu, mēdza to kombinēt ar Rietumu stilu, piemēram, uzvelkot *haori* un *kosodi* nereti tika pievilktas arī klasiska Rietumu stila cepure vai jaka. Kopš *Meidži* perioda sākšanās, tradicionālo *haori* jaku nēsāja ne tikai vīrieši, bet arī japāņu sievietes.⁵⁶ Kamēr vīrieši aktīvi pārgāja uz Rietumu stila ģērbšanos, sievietes tomēr vēl līdz 1920. gadiem stingri pieturējās pie klasiskām vērtībām un turpināja nēsāt dažādus tradicionālos *kimono*, atturoties no rietumnieciskā stila modes tendencēm. Ļoti maza daļa sieviešu nēsāja Rietumu stila apģērbu. Vesternizācijas iespaidā, Japānā sāka parādīties dažādi, jauni audumi no kuriem šuva *kimono*.⁵⁷ Mūsdienu Japānā vīriešu tradicionālā *obi* josta saglabā

---

⁵² Ibid. (p. 295)

⁵³ Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005. (p. 253)

⁵⁴ Shirane H. *Japan and the Culture of the Four Seasons*. New York: Columbia University Press, 2013. (p. 61)

⁵⁵ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 780)

⁵⁶ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 705)

⁵⁷ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p. 44)

vienkāršību un to nesien lielos, uzkrītošos vai garos mezglos, kā to dara sienot sieviešu *obi*. Arī vīriešu *obi* tiek siets aizmugurē.⁵⁸

Meidži perioda gaitā uz laiku pārtrauca izmantot *komon* jeb uz *kimono* atrodamos ģimenes simbolus. Lai vai kā, vēlāk mūsdienās šī tendence atkal atdzima un šo *kimono* veidu sāka nēsāt dažādos formālos un svinīgos gadījumos.⁵⁹ Valdība noteica, ka sākot ar šo periodu japāņu pastniekiem, policijas ierēdņiem, karavīriem un citiem valsts ierēdņiem ir jānēsā Rietumu stila apģērbs. Tiem tika šūti speciāli darba formas tērpi. Jau pavisam drīz vien sekoja arī studenti un skolēni, kuri sāka nēsāt Rietumu stila skolas tērpus. Jau Pirmā pasaules kara laikā gandrīz visi japāņu vīrieši sāka nēsāt jakas, kreklus un bikses. Būtiski ir tas, ka sievietes mainīja savu ierasto japāņu stila apģērbu daudz lēnāk par vīriešiem.⁶⁰ *Taišō* (大正 *Taishō*; 1912-1926) perioda posmā Japānā sāka ražot dažādus jaunus audumus un atvērās daudz *kimono* šūšanas materiālu veikali.⁶¹ *Meidži* laikmeta posmā, pirms *Edo komon* nēsāšanas pārtraukuma, šis apģērba gabals bija ārkārtīgi populārs japāņu vīriešu vidū. Bērnu vidū bija ļoti populāri apģērbi darināti no kokvilnas. Japāņu zēni aktīvi nēsāja *haori* jakas.⁶²

Kons Vadžirō bija ietekmīgākais antropologs Japānā 20. gadsimtā. Viņš pētīja cilvēku ieradumus, aizraušanās un citus dzīves aspektus. Antropologs vienmēr sakopoja savu pētījumu datus un tos pierakstīja grupējot. Viņš arī pētīja japāņu pāreju no tradicionāliem ietērpiem uz Rietumu stila apģērbu. Vienā no populārākajiem Tokijas modes rajoniem viņš veica pētījumu par japāņu ģērbšanās stila īpatnībām 20. gadsimta sākumā. Izpēte notika 1925. gada maijā četras dienas pēc kārtas. No 1180 novērotiem japāņiem viņš atklāja, ka 67 procenti no vīriešiem un tikai viens procents sieviešu nēsāja Rietumu stila apģērbu. Tas jau liecināja par straujo vīriešu atteikšanos no japāņu tradicionālā ietērpa. Pat populārākajā modes centrā esošo sieviešu vidū, klasiskās vērtības vēl bija lielā godā. Šie rezultāti pārsteidza pašu antropologu *Konu*. Viņš pat pierakstīja *kimono* veidus, kurus nēsāja japāņi. Pieci procenti nēsāja vienkāršu, vienkrāsainu *kimono* bez rakstiem, zīmējumiem vai izšuvumiem, 50 procenti svītrainu vai ģeometrisku figūru ietērpu un 45 procenti nēsāja *kasuri* (緋 *kasuri*) jeb *kimono*, kura raksts atkārtojas. Visi no

⁵⁸ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 709)

⁵⁹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 822)

⁶⁰ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 704)

⁶¹ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p. 49)

⁶² 石橋雄二。日本人の生活文化事典。東京：南博社会心理研究所、1991。(p. 18)

vīriešiem pa virsu saviem tradicionālajiem ietēriem vai Rietumu apģērbiem nēsāja kādu rietumniecisku jaku vai žaketi. No novērotajām sievietēm, neviena nenēsāja vienkāršu, vienkrāsainu *kimono*. Tās nēsāja greznus, dažādu krāsu, uzmanību piesaistošus tradicionālos ietērius. Tika pierakstītas un analizētas arī japāņu sieviešu un vīriešu frizūras. 1933. gada februārī, atgriežoties tajā pašā modes centrā *Ginzā* antropologs atklāja, ka vesternizācija norit ļoti lēnām, jo īpaši japāņu sieviešu vidū, toties to vīriešu skaits, kuri nēsāja Rietumu stila apģērbu bija manāmi pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējā novērojuma datiem.⁶³

Kara gados *kimono* nēsāšanu uzskatīja par lieku izšķērdību, tādēļ tradicionālā ietēri nēsātāju bija ļoti maz. Japāņi ģērbās ļoti pieticīgi un *kimono* tika nolikti nost līdz tos atkal varēja nēsāt miera periodam sākoties. Kara grūtākajos posmos, daudzas ģimenes savus *kimono* pārdeva iemainot tos pret ēdienu vai arī kādām citām pirmās nepieciešamības precēm.⁶⁴ *Taišō* perioda laikā no Eiropas ienāca dažādas jaunas tehnoloģijas, arhitektūra, tilti un arī vairums jaunu ziedu klāstu. Šīs pārmaiņas arī spēcīgi ietekmēja *kimono* un tā dizainus sāka veidot ar vesternizācijas pieskaņu. Kā viens no piemēriem ir vīriešu *nagadžuban kimono*, uz kura tika izveidoti avīžu drukas mašīnu un Rietumu stila ēku motīvi.⁶⁵

---

⁶³ Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017. (p. 50)

⁶⁴ Ibid. (p. 56)

⁶⁵ Ibid. (p. 65)

2. VĪRIEŠU *KIMONO* VEIDI, KOPŠANA UN NĒSĀŠANA MŪSDIENĀS

Pašu vārdu *kimono* var iztulkot vairākos veidos. To var saukt par apģērbu vai tulkot kā lieta, kuru uzvilkt. Interpretējot no japāņu valodas, *kimono* var arī saukt par apģērbu.⁶⁶ Šī ietērpa halāts ir vienkārši aptinams ap augumu, bet pilnīgs ietērpšanās process ar visām nepieciešamajām tradicionālā apģērba sastāvdaļām ir sarežģīts un bieži vien nepieciešama ģērbēja palīdzība. *Kimono* nēsā gan sievietes, gan vīrieši, bet to veidi atšķiras.⁶⁷ Būtiski ir arī ievērot *kimono* pārlikšanas secību, jo parasti kreiso pusi pārliet pāri labajai. Otrādi *kimono* puses pārliet tikai bērēs mirušajam.⁶⁸ Lai uzšūtu *kimono* tiek izmantots viens auduma gabals. Ikdienas *kimono*, piemēram, *jukatu* ir iespējams uzaust mājas stellēs, bet, lai uzšūtu izsmalcinātu *kimono* ir jāvēršas pēc palīdzības pie tekstilrūpniecībām.⁶⁹

Neskatoties uz to, ka ir daudz un dažādi japāņu tradicionālā ietērpa veidi, saukt to par *kimono* var tikai gadījumos, kad tas atbilst noteiktiem kritērijiem. Tam ir jābūt ietērpam ar svārkiem vai svārku veida biksēm, kuru garums sasniedz potītes. Apkārt jābūt apsietai tradicionālajai *obi* jostai un piedurknēm ir jābūt garām, brīvi krītošām. Lai arī pats *kimono* laika gaitā vairākkārt ir mainījis savas formas, tomēr līdz mūsdienām tas ir spējis saglabāt to pašu konceptu, kas bija senākā Japānā.⁷⁰ Japāņu tradicionālais ietērps *kimono* ir daļa no japāņu identitātes un kultūras reprezentācijas.⁷¹ Japāņi *kimono* uzskata arī par mākslas darbu un tas spēj atspoguļot mākslinieka pasaules redzējumu un laika posmu, kurā tapis tradicionālais ietērps. *Kimono* skaistumu var saskatīt tā audumu dizainos, materiālos un tajā kā tie izskatās uzvilkti cilvēka mugurā.⁷²

Mūsdienu Japānā apģērbu iedala divās kategorijās, respektīvi, tas tiek saukts par *vafuku* (和服 *wafuku*) vai arī par *jofuku* (洋服 *yofuku*). Par *vafuku* tiek dēvēts japāņu stila, bet par *jofuku*, Rietumu stila apģērbs. Tradicionālo japāņu ietērbu mūsdienās varam saukt par *kimono*, bet senajā

⁶⁶ 日本大百科全書6. 東京：凸版印刷株式会社、1985. (p. 681)

⁶⁷ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd, 1993. (p. 780)

⁶⁸ *Ibid.* (p. 781)

⁶⁹ *The Chronology of Fashion*, United Kingdom: Ivy Press Ltd. 2011. (p. 61)

⁷⁰ E.O. Reischauer. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994. (p. 71)

⁷¹ Slade T. *Japanese Fashion: A Cultural History*. New York: Oxford International; Publishers Ltd, 2009. (p. 9)

⁷² *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013. (p. 6)

Japānā to dēvēja par *kosode* (小袖 *kosode*) jeb par apģērbu ar īsajām piedurknēm.⁷³ Būtiska ir arī *kimono* simbolika. Pēc japāņu tradicionālā ietērpa krāsas, rakstiem, izšuvumiem, formas, auduma, piedurknēm vai tā kā pats *kimono* pārlikts ir iespējams pateikt, piemēram, kādai sezonai, notikumam vai svētkiem šis ietērps ir domāts.⁷⁴ Protams, mūsdienās gan sieviešu gan vīriešu vidū Rietumu stila apģērbs ir daudz lielākā cieņā un ir ārkārtīgi populārs. Lai vai kā japāņi, nēsājot *kimono*, cenšas nesajaukt Rietumus ar japāņu tradicionālo kultūru un kā vienīgie pieļaujамie Rietumu stila aksesuāri vīriešiem ir rokas pulkstenis un sievietēm arī kosmētika. Mūsdienās *kimono* tiek nēsāts dažādu tradicionālu pasākumu, svētku un ceremoniju laikā. Japāņi bieži vien savu tradicionālo ietērpu velk uz tējas ceremoniju, ziedu izkārtošanas *ikebanas* (生け花 *ikebana*) demonstrāciju, tradicionāla instrumenta vai dejas mācības laikā kā arī uz tradicionālām japāņu kāzām.⁷⁵ Vīrieši bija pirmie, kuri strauji pārgāja uz Rietumu stila apģērba tendencēm *Meidži* perioda laikā. Mūsdienās ir arī novērojams, ka, piemēram, pasākumos, kuros jāierodas formālā apģērbā vairums sieviešu būs uzvilkušas japāņu tradicionālo ietērpu, bet vairums vīriešu tomēr pieturās pie Rietumu stila ģērbšanās vērtībām.⁷⁶ Viens no iecienītākajiem pasākumiem uz kuriem japāņu vīrieši labprātīgi nēsā vasaras *kimono* ir salūta vērošanas svētki vasarā jeb *hanabi* (花火 *hanabi*). Tas ir tas pats ietērps, kurā tērpjas, dodoties uz karstajiem avotiem, kuri nereti atrodas japāņu tradicionālajās viesnīcās.⁷⁷

Mūsdienu japāņi augstu vērtē komfortu un ērtības. Pats *kimono* process ir laikietilpīgs, sarežģīts un nereti ietērpšanās procesā tiek iesaistīti arī ģērbēji. 21. gadsimta japāņi ir pieraduši pie ātras ģērbšanas un apģērba komforta, ko *kimono* īstenot nespēj. Arī *kimono* nēsāšanas laikā ir jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai to nesasmērētu, jo tradicionālā ietērpa tīršanas procesa izmaksas ir dārgas un sarežģītas, līdz ar to, japāņi ikdienā lielākoties priekšroku dod Rietumu stila apģērbam un pat svinību laikā labprātāk ģērbjas uzvalkā nevis *kimono*.⁷⁸

Kimono ietērpam ir arī īpašs un ļoti smalks kopšanas process. Piemēram, zīda *kimono* nedrīkst mazgāt visu uzreiz saliktu kopā. Tas sākumā jāizārda pa vīlēm, atdalot to pa daļām, un

---

⁷³ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

⁷⁴ *Diversity in Japanese Culture and Language*, London: Kegan Paul International Limited. 1995. (p. 295)

⁷⁵ E.O. Reischauer. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994. (p. 71)

⁷⁶ *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis e-Library, 2006. (p. 255)

⁷⁷ Keet P. *Tokyo Fashion City*. Tokyo: Tuttle Publishing, 2015. (p. 135)

⁷⁸ Wilcox R. T. *Folk and Festival Costume: A Historical Survey with Over 600 Illustrations*. New York: Dover Publications, Inc., 2011. (p. 63)

katra no tām tiek rūpīgi mazgāta atsevišķi. Katrs ietērps pēc katras nēsāšanas reizes ir jāizvēdina, uzmanīgi jāsaloka un jāglabā ietinot speciālā papīrā *tatogami* (畳紙 *tatogami*).⁷⁹

Mūsdienās tērpties *kimono*, arī gadījumos, kad uzvilka *obi* (帯 *obi*) josta, bieži vien ietērpa augšdaļa tiek piefiksēta ar speciālu saspraudi, kuru no ietērpa ārmaslas nevar pamanīt.⁸⁰ Lai vai kā, mūsdienu Japānā ir veikali, kuros var iegādāties viegli uzvelkamus *kimono*. Tērpsnās tradicionālajā tērpā ir sarežģīta un bieži vien ir nepieciešama asistenta palīdzība, lai pilnībā apģērbtos, tādēļ steidzīgajā 21. gadsimtā tiek ražoti arī tādi *kimono*, kuri jau pēc visām sastāvdaļām ir salikti kopā. To atliek vien uzvilkt un aiztaisīt ciet. Tie arī nepieprasa tik rūpīgu uzturēšanu un mazgāšanu kā klasiskie *kimono*.⁸¹

Vīriešu *kimono* salīdzinājumā ar sieviešu ir nedaudz īsāki svārki un īsākas piedurknes. Arī tradicionālā ietērpa krāsas un toņi atšķiras. Vīriešu *kimono* mēdz būt tumšos toņos bez krāšņiem zīmējumiem, bet sieviešu *kimono* var būt visdažādākajās krāsās un toņos ar uzmanību piesaistošiem rakstiem un zīmējumiem. Mūsdienās uz ielām tērptas *kimono* pārsvarā var redzēt tikai sievietes. Vīriešus *kimono* nevar redzēt tik bieži, ja nu vienīgi tie ietērpjas *jukatā* vai *tanzen* (丹前 *tanzen*) vasaras un ziemas ietērpos. Visbiežāk vīriešus *kimono* var manīt tradicionālās japāņu kāzās, bērēs vai uz Jaunā Gada svinībām.⁸² Ja mūsdienās japāņu vīrietis tērpjas *kimono*, tad tas ir saviesīgu pasākumu laikā, līdz ar to, paši vīriešu *kimono* tiek izgatavoti no Japānā pieņemtiem formāliem audumiem, respektīvi, lielākoties tos darina no mirdzoša zīda auduma un tiem pievieno ģimenes simbolus *komonus*. To skaits ir ļoti svarīgs. Ja uz vīriešu tradicionālā ietērpa redzami pieci *konomi*, tad tas apzīmē to, ka *kimono* ir domāts ļoti svarīgiem, formāliem pasākumiem un dzīves notikumiem. Ja uz ietērpa ir tikai trīs *konomi*, tad šāda veida *kimono* var nēsāt uz mazāk formāliem pasākumiem. Vīriešiem uz formāliem pasākumiem ir jātērpj papildus apģērba gabali. Pie piecu *komonu kimono* tiek pievilktas tradicionālās bikses un nereti arī tradicionālā jaka. Mazāk formālie *kimono* tiek šūti arī no siltās vilnas, plānās kokvilnas un lina. Pateicoties mūsdienu tehnoloģijām

⁷⁹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 781)

⁸⁰ 泉二弘明。銀座もとの男のきもの。東京：世界文化社、2005。(p. 34)

⁸¹ *The Kimono Inspiration*. Washington D.C.: Pomegranate Artbooks, 1996. (p.158)

⁸² E.O. Reischauer. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994. (p.71)

ir iespējams iegādāties *kimono*, kurš sastāv no lētākiem audumiem. Ne visiem japāņiem arī mūsdienas ir iespējas iegādāties pilnu komplektu dārga auduma *kimono*.⁸³

2.1. Vīriešu *kimono* veidi

Momojamas laikmetā japāņi mēdza savus ietērpus mainīt trīs reizes gadā, respektīvi, vasarā tā bija *katabira*, rudenī *avase* (袷 *awase*) un ziemā bieza auduma *kimono*. Lai vai kā, rudens *avasi* varētu dēvēt arī vienkārši par divu slāņu ietērpu. Pārsteidzoši, bet tos mēdza nēsāt tikai aptuveni 10 dienas oktobra vidū. Pašsaprotami, ka nākamais tika vilkts ziemas *kimono*. Līdz ar vasaras sākumu, kuru dēvēja par *koromogae* (衣替 *koromogae*), uz laiku tika pārtraukts daudz slāņu *kimono* laiks un tika uzvilkti vasaras *kimono hacu avase* (初袷 *katsu awase*).⁸⁴ Ir daudz un dažādu *kimono* veidu, bet vīriešu un sieviešu tradicionālo ietērpu veidi savā starpā krasi atšķiras pēc to formas, notikuma, vecuma, sezonas, nodarbošanās un citiem svarīgiem aspektiem.⁸⁵ Oderu *kimono* dēvē par *avase* un bez tām par *hitoe* (単衣 *hitoe*), bet vatēto sauc par *vataire* (綿入 *wataire*). *Kimono* bez oderēm jeb *hitoe* nēsā siltā perioda laikā no jūnija līdz pat septembrim. Šis laika posms var atšķirties Japānas Dienvidos Okinavā un Ziemeļos Hokaido. Silta un pat karsta laika ikdienā nēsāt var *jukatu*. Izejamajiem un formālajiem *kimono* izmanto tādus audumus kā zīdu vai smalku līnu. Oderētos *kimono* nēsā gada aukstajā periodā no oktobra līdz pat pašam maija periodam un visbiežāk tie ir veidoti no zīda vai vilnas. Ziemas periodā nēsā *kimono*, kas pildīts ar vilnu. Savukārt *tanzen* (丹前 *tanzen*) var būt gan *kimono*, gan apmetnis, kas pildīts ar kokvilnu un šo apģērbu nēsā īpaši aukstos ziemas periodos. Tas ir izplatīts apģērba veids, kuru nereti mūsdienās nēsā Japānas ziemeļos – Hokkaido un Honšū salas ziemeļu daļā noteiktu pasākumu vai ceremoniju laikā.⁸⁶

18. gadsimtā japāņi *katabiru*, gada periodā nēsāja visilgāk. Šī *kimono* auduma veidošanā tika izmantotas dažādas krāsas un visbiežāk tas tika krāsots nevis izšūts. *Kimono* audums bija atkarīgs no japāņa klases sabiedrībā. Vienkāršie ļaudis nēsāja kokvilnas auduma *katabiru*, kura

⁸³ *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013. (p. 391)

⁸⁴ Frois L. *The First European Description of Japan, 1585.* New York: Routledge, 2014. (p. 67)

⁸⁵ 石橋雄二。日本人の生活文化事典。東京：南博社会心理研究所、1991。(p. 17)

⁸⁶ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition,* Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 780)

tika krāsota tumši zilā krāsā. Augstākās klases japāņi, aristokrāti nēsāja indigo krāsas tradicionālos ietērpus, darinātus no rāmijas auduma.⁸⁷

Hakama (袴 *hakama*) ir viena no nozīmīgākajām vīriešu *kimono* sastāvdaļām. Par *hakamu* sauc brīvi krītošas bikses, kuras ar virvītes palīdzību apsien ap vidukli pa virsu pašam *kimono*. *Hakama* tiek uzskatīta par formālu japāņu stila ietērpā veidu. Šis apģērbs ir gājis cauri daudz dažādām pārmaiņām Japānas laikmetu gaitā. Piemēram, agrāk *hakama* bija platāka un tai ap vidukli bija ieloces, kuru staras sēja ar virvīti ap kājām. Mūsdienu tradicionālais, svinīgais *hakamas* ietērps sastāv vēl arī no jakas, kuru sauc par *haori* (羽織 *haori*) un parasti uz tās uzšūta tradicionāla ģimenes simbolika jeb *komon*. *Hakama* tiek arī nēsāta nodarbojoties ar dažādiem tradicionālajiem japāņu sportiem, piemēram, *kendō* (剣道 *kendō*), *kyūdō* (弓道 *kyūdō*) kā arī šajos ietērpēs ģērbjas *no* (能 *no*) teātra aktieri attiecīgu izrāžu laikos.⁸⁸

Svinīgais vīriešu *kimono* veidots no melnām *habutae* (羽二重 *habutae*) zīda spalvām un dekorēts ar baltiem ģimenes simboliem *mon* (紋 *mon*).⁸⁹ Šos ģimenes simbolus nereti mēdz dēvēt arī par *komon* (小紋 *komon*). Šie simboli parasti ir viens līdz divi centimetri diametrā. *Kimono* ar šādu simboliku dēvē par **Edo komon**.⁹⁰ Klasisks *kimono* ir veidots no *tanmono* (反物 *tanmono*) pamata auduma, kurš ir 37,5 centimetrus plats un 12,5 metrus garš. *Kimono* auguma halāta izveidei parasti tiek izmantots vienāds auduma daudzums, bet piedurknēm tas var variēt. Agrāk starp augstāko klašu japāņiem *kimono* tika iedalīti pēc to veidošanas tehnikām – ar rokām austie, mīkstie un spīdīgā zīda *kimono*.⁹¹

Furisode (振袖 *furisode*) ir *kimono* ar garām, brīvi krītošām piedurknēm. Neoderēto vasaras *kimono katabiru*, kurš darināts no kaņepju šķiedrām vai rāmijas un aukstā perioda ietērpū *avasi* mēdz noteiktos gadījumos nēsāt arī mūsdienas. *Avase* darināta no bieziem audumiem. **Učikake** (打掛 *uchikake*) ir halāta veida jaka bez jostas, kuru velk pāri *kosodei*.⁹² Būtiskas sievietes

---

⁸⁷ Noma S. *The Arts of Japan: Late Medieval to Modern*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2003. (p. 293)

⁸⁸ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 490)

⁸⁹ *Ibid.* (p. 780)

⁹⁰ *Ibid.* (p. 822)

⁹¹ *Fashion, Identity, and Power in Modern Asia*. New York: Palgrave Macmillan, 2018. (p. 260)

⁹² Nomura S., Ema T. *Japanese Kimono Designs*. New York: Dover Publications Inc., 2006. (p. 20)

un vīriešu *kimono* atšķirības ir tādas, ka vīriešu piedurknes un pats *kimono* garums mēdz būt īsāks kā sievietēm.⁹³

Katrs *kimono* ir unikāls un neatkārtojams un to dizaineru fantāzija ir neizmērojama. Pastāv arī tādi tradicionālie ietērpī, kuri sevī ietver divu laikmetu attēlus vai simboliku. Piemēram, viens no slavenākajiem šāda *kimono* piemēriem ir **macukaze** (松風 *matsukaze*), uz kura attēloti skati no *Edo* un *Heianas* periodiem. No *Heianas* perioda tie ir priežu lauki, bet kā *Edo* periodu simbolizē krastmala. Pats *kimono* nosaukums *macukaze* apzīmē priežu vēju un šie abi vārdi reprezentē divus dažādus Japānas laika periodus. Šis tradicionālais ietērps ir apšūts ar zelta diegiem un tas tika izmantots *nō* teātra izrāžu laikā.⁹⁴

2.1.1. Vīriešu *kimono* papildus sastāvdaļas

Viens no būtiskākajiem *kimono* tērpšanās likumiem ir sākumā uzvilkt *tabi* (旅 *tabi*) tradicionālās zeķes.⁹⁵ Kad šīs zeķes, kuras atdala kājas īkšķi no pārējiem pirkstiem, ir uzvilktas var kājās vilkt japāņu tradicionālas sandales *zori* vai *geta*.⁹⁶ Viens no galvenajiem japāņu tradicionālo sandaļu izgatavošanas materiāliem ir koks. Iemesls tradicionālo apavu un sandaļu vienkāršībai ir tamdēļ, lai nenovērstu uzmanību un akcentu uz pašu ietērpu *kimono*.⁹⁷ Karstās vasaras dienās jau kopš seniem laikiem kā sievietes tā vīrieši izmantoja vēdekļus *ōgi* (扇 *ōgi*). Tie bija ne tikai funkcionāli, bet arī eleganti izskatījās klāt pie tradicionālā ietērpa. 19. gs. 60. gados tie ieguva īpašu popularitāti Rietumos.⁹⁸ Šis piederums iet labi kopā ar tradicionālo ietērpu un tiek aktīvi izmantots arī mūsdienās. Laika posmā no 6.-7. gadsimtam japāņi vēdekļus pārņēma no Ķīnas un pirmais veids ar kuru tie iepazinās bija *učiva* (団扇 *uchiwa*). To nevarēja salocīt un tas bija veidots apaļā formā. Tas pildīja gan atvēsināšanās, gan arī vienkārši dekoratīvu funkciju.⁹⁹

---

⁹³ Wilcox R. T. *Folk and Festival Costume: A Historical Survey with Over 600 Illustrations*. New York: Dover Publications, Inc., 2011. (p. 63)

⁹⁴ Kusano S. *The Fine Art of Kimono Embroidery*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2006. (p. 89)

⁹⁵ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

⁹⁶ E.O. Reischauer. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994. (p. 71)

⁹⁷ *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013. (p. 392)

⁹⁸ *The Chronology of Fashion*, United Kingdom: Ivy Press Ltd. 2011. (p. 61)

⁹⁹ Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 211)

Fundoši (禪 *fundoshi*) ir vīriešu apģērba gabals, kurš sastāv no gara auduma gabala, kas aptīts ap vidukli, izvilīts cauri kājām un sasiets aizmugurē. Nereti to arī dēvē par *šitaobi* (下帶 *shitaobi*). Sākumā šis apģērba gabals bija veidots no lina, bet tā kā Edo laikmetā kokvilna bija ļoti populāra, to sāka darināt no šī auduma. Tomēr augstākās klases japāņi turpināja nēsāt apakšveļu, kura bija darināta no zīda. Kopš Šōvas laikmeta *fundoši* iemainīja pret Rietumu stila apakšveļu.¹⁰⁰

Baltus un nereti arī sarkanus pieres apsējus sauc par *hačimaki* (鉢巻 *hachimaki*). Tie ir darināti no kokvilnas un kalpo kā piepūles simbols. Sākotnēji šos apsējus sēja kareivji. Tie spēja nofiksēt cepuri uz galvas un pasargāja acis no sviedru iekļūšanas tajās. Mūsdienās tos nēsā dažādu festivālu laikos. Nereti arī dažādu ceremoniju meistari demonstrāciju laikā ap galvu apsien šo apsēju, tādejādi izrādot centību.¹⁰¹

Līdz pat 8. gs. japāņi nēsāja *kimono* bez tradicionālās *obi* (帶 *obi*) jostas. Mūsdienās šī josta ir viena no svarīgākajām japāņu tradicionālā ietērpā sastāvdaļām. Gadsimtu gaitā vīriešu *obi* josta īpašas pārmaiņas nav piedzīvojusi. Mūsdienās japāņi nēsā vai nu biezas, 9 centimetrus platas *kakuobi* (角帶 *kakuobi*) jostas, kuras sasieta pusmezglā, kuru dēvē par *kainokuči* (貝の口 *kainokuchi*), vai arī tie nēsā gaiši pelēka vai melna zīda jostu *hekoobi* (兵児帯 *hekoobi*). Tās garums ir 50 centimetri un, kad tā ir apsieta apkārt tā kļūst par šauru jostu kuras galus aizliek aiz *kimono* vai sasien mezglā.¹⁰² *Vīriešu obi* jostu mezgli visbiežāk tiek sasieti aizmugurē un tie nav tik uzkrītoši kā sievietes *kimono obi*.¹⁰³

Senie japāņi, lai pasargātu galvu no saules vai aukstuma, izmantoja dažādas cepures. Zemniekiem, strādniekiem un citiem zemākās kārtas ļaudīm tās bija ļoti vienkāršas un darinātas no parastiem materiāliem, respektīvi, no bambusa mizām vai salmiem. Turīgie augstākās klases japāņi varēja atļauties tērpties greznās cepurēs. *Tokugavas* laikmetā *samuraji* sāka siet savus matus lielos mezglos, kas apgrūtināja cepures nēsāšanu līdz ar to tās popularitāte pamazām sāka izzust. Ar laiku galvassegas nēsāja tikai kājāmgājēji, zemnieki, garīdznieki un strādnieki. *Meidži* reformu laikā, kad *samuraji* zaudēja varu, tiem pavēlēja nogriezt iecienītās matu frizūras *čommege* (直曲 *chommege*). Tas lika galvassegām atgriezties atpakaļ modē. Bet tad jau

¹⁰⁰ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 461)

¹⁰¹ Katajs E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 211)

¹⁰² *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.708)

¹⁰³ 山口百々男。和英日本の文化観光・歴史辞典。東京：三修社、2010。(p. 121)

vesternizācijas rezultātā tika nēsātas Rietumu stila cepures pat pie tradicionālā ietērpā *kimono*. Mūsdienū japāņi pie *kimono* cepures nēsā retos gadījumos.¹⁰⁴

2.1.2. *Kimono* audumi

Tradicionālais audums, kurš paredzēts *kimono* šūšanai, tiek austs no smalkiem diegiem un arī tā zīmējums ir ļoti smalks. Šajos audumos tiek izmantotas arī ļoti košas krāsas. Jau izsenis audumi tika austi ar rokām un tas pats arī attiecas uz audumiem darinātiem no papīra, kuri galvenokārt ir sastopami tumšos toņos. Senākā Japānas vēsturē šāda auduma *jukatās* tērpās zemāko klašu ļaudis. Būtiski pieminēt arī to, ka japāņu audējiem ir ļoti gari nagi, kuri palīdz diegu nogriezt vajadzīgajā momentā. Jau izsenis aušana Japānā ir bijusi populāra, bet īpašu popularitāti tā sasniedza *Edo* periodā, kad īpaši godāja greznus audumus.¹⁰⁵

Kamēr *Edo* laikmetā dažos reģionos zemnieki nēsāja apģērbus darinātus no kaņepju šķiedrām, rāmiņas un lina, citos reģionos jau šos audumus pamazām sāka aizstāt ar apģērbiem veidotiem no kokvilnas. Tā kā kokvilnu bija vieglāk apstrādāt un uzšūt, pieprasījums pēc tās, jo īpaši pilsētās, auga. Galvenās kokvilnas auduma ražotnes atradās Kioto un Osakā, bet pieaugoša šī auduma pieprasījuma dēļ, sāka atvērt ražotnes arī cituviet Japānā. Kokvilnas apģērba nēsāšanai ir nepieciešams silts klimats. Neskatoties uz to, šī auduma popularitātes dēļ vēlāk to nēsāja jau gandrīz visā Japānā, nereti pat Honšū Ziemeļos un Hokaido. No daudzām kokvilnas aušanas un šūšanas metodēm neviena nebija tik populāra kā *kasuri* (緋 *kasuri*). Pirms aušanas diegi tiek krāsoti dažādās krāsās un salikti kopā līdz aužot tie veidoja skaistas krāsu gammas. Šī tehnika Japānā ienāca no Indijas. Tiek lēsts, ka šī aušanas metode pirmo reizi tika izmantota Rjūkju salās jeb mūsdienās zināmajā Okinavā.¹⁰⁶

Gan vīriešu gan sieviešu *kosode* ir viens no svarīgākajiem *kimono* veidiem, kurš ir spēlējis lielu lomu japāņu tradicionālā ietērpā evolūcijā. Pateicoties *kosodei* ir izveidojies tāds *kimono* kādu zinām mūsdienās. Sākotnēji *kosode* bija apģērba gabals, kurš tika veidots no diviem gara, plata auduma apšuvumiem, kurus pa vidu savienoja. Arī piedurknes tika veidotas tādā pašā metodē un piešūtas pie ietērpā. Ietērpā nēsātājs to taisot ciet, sākumā aizlika labo *kosodes* pusi pāri kreisajai

¹⁰⁴ Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 210)

¹⁰⁵ Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.294)

¹⁰⁶ Guth C. *Japanese Art of the Edo Period*. London: Calmann and King Ltd, 1996. (p. 164)

un tad apkārt aptina japāņu tradicionālo jostu *obi*. Tas bija vienkāršs apģērbs, bet īpašu to padarīja krāsas, izšuvumi un krāsojumi. Ar *kosodes* piedurkņu palīdzību varēja noteikt nēsātāja vecumu un materiālo statusu.¹⁰⁷

Vīriešu *kimono* audums, pretēji sieviešu *kimono* audumam, nedrīkst pārsniegt tā potītes. Audumus var klasificēt divās kategorijās, respektīvi, *gofuku* (呉服 *gofuku*) jeb audumi formāliem tradicionālajiem ietērpiem un *futomono* (太物 *futomono*) jeb ikdienas *kimono* audumi. Tradicionāli *kimono* tiek darināts no viena auduma gabala jeb *tana* (単 *tan*). Standartā šis audums ir aptuveni 36 centimetrus plats un gandrīz 12 metrus garš. Viss šis audums tiek izmantots *kimono* darināšanā, neizšķēržot ne auduma gabala. Tradicionāli, *kimono* tiek šūti ar rokām. Mūsdienās tiek izmantotas dažādas mašīnas, kuras darina tradicionālo ietērpu, bet tomēr bez roku palīdzības iztikt nevar. Laika gaitā ir radušies *kimono* ar dažādām krāsu, audumu, izšuvumu, iespiedumu un formu variācijām.¹⁰⁸ Mūsdienu ietekmē, pastāv *kimono* ar visdažādākajiem izšuvumiem un motīviem. Uz tradicionālajiem ietērpiem var tikt attēloti augļi, spēļu kārtis un citi oriģināli attēli. Ir iespējams arī pasūtīt *kimono* ar sev tīkamiem rakstiem, motīviem vai attēliem.¹⁰⁹

Japāņu muižnieki mēdza nēsāt *kimono* ar *tatevaku* (立涌 *tatewaku*) audumu. Šis audums sevī ietver vertikālas, taisnas vai viļņainas līnijas. Šīs līnijas apzīmē miglu, kura veidojas virs dīķiem un purviem. Šis tiek skaitīts par to audumu veidu, kurš nes laimi un mūsdienās šī auduma motīvus var sastapt arī formālos *kimono*.¹¹⁰

2.1.3. *Kimono* simboli un krāsas

Uz japāņu *kimono* bieži vien sastopami dzīvnieku, dabas ainu, ģeometrisko figūru un augu motīvi.¹¹¹ Nereti japāņu tradicionālais ietērps tiek arī rotāts ar priežu zaru, bambusa lapu un plūmju koka lapu zīmējumiem. Šie motīvi ir ļoti populāri un tos simbolizē ar dzīves jēgu. Šie trīs dabas

---

¹⁰⁷ *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I.* Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013. (p. 390)

¹⁰⁸ Imperatore C., MacLardy P., Turner T. *Kimono, Vanishing Tradition: Japanese Textiles of the 20th Century.* Pennsylvania: Schiffer Publishing, Limited, 2016. (p. 123)

¹⁰⁹ Keet P. *Tokyo Fashion City.* Tokyo: Tuttle Publishing, 2015. (p. 135)

¹¹⁰ Nitanaï K. *Kimono Design: An Introduction to Textiles and Patterns.* Tokyo: Tule Publishing, 2017. (p. 102)

¹¹¹ Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.295)

elementi apvienoti uz viena *kimono* tiek apzīmēti ar nosaukumu trīs draugi. Mūžzaļā priede simbolizē spēku un garu mūžu. Bambuss, kurš vētras laikā ieliecas, bet nekad nenolūzt simbolizē cilvēka spēcīgo dvēseli, kura stāv pretī dažādām grūtībām, kas var ienākt dzīvē. Būtiski, ka bambuss un arī tīģeris simbolizē laimi. Baltie plūmju koka ziedi simbolizē dzimšanu, jaunas dzīvības rašanos. Retāk uz audumiem sastopami vasaras ziedu peoniju un rudens ziedu krizantēmu motīvi. Šie divi ziedi apzīmē ilgas dzīves vēlējumu. Bieži sastopamas parādības uz audumiem ir dzīvnieki un putni vai putni un zivis. Lidojoša dzērve apzīmē ilgu un laimīgu dzīvi. Bruņurupucis, protams, simbolizē garu dzīvi, bet arī atgādina, ka nedrīkst aizmirst par pateicību pret to, kas notiek apkārt. Savukārt Ķīnā bruņurupucis apzīmē visumu. Apaļa zemeslode, kura turas uz četrām kājām, peldot pret straumi. Tas simbolizē arī vīrišķību un izturību. *Kimono* bieži vien tiek arī rotāts ar Fudži kalna un vēlmju piepildītāja *darumas* (達磨 *daruma*) motīviem.¹¹²

Nereti tradicionālo ietērpu audumi ir rotāti arī ar pāva motīviem. Pāvs nāk no fazānu dzimtas un Japānā tiek uzskatīts par dižciltīgu putnu. *Kimono* tiek rotāti ar to spalvu un ziedu motīviem. Visbiežāk šo putnu var sastapt uz *houmongi kimono*, *furisodes* un citiem *Meidži* beigu perioda ietērpiem. Šādu attēlu popularitātes augstākais punkts bija *Šōvas* laikmetā. Pāvs Japānā tiek uzskatīts par uzticības simbolu.¹¹³

Japāna ir jūras ieskauta valsts. Japāņi jau izsenis ir bijuši cieši saistīti ar jūru un tas atspoguļojas arī uz *kimono* audumiem. Japānas vēsturē, pie tās sauszemes ir piestājuši dažāda veida kuģi un laivas. Tā kā *Meidži* laikmetā viena no galvenajām produktu nogādāšanas metodēm bija ar japāņu kuģu *kitamae bune* (北前船 *kitamae bune*) palīdzību, šī transporta veida aktualitāte atspoguļojās arī uz *kimono*. Kuģu motīvi visbiežāk sastopami uz pavasara sezonas un Jaunā Gada otrās dienas *kimono*. Kuģi tiek asociēti ar labu veiksmi.¹¹⁴

Japānas kultūrā krāsām ir liela nozīme. Daba un japāņu kultūra ir ļoti tuvi jēdzieni un ar *kimono* krāsu palīdzību vien ir iespējams radīt kādas dabas ainas noskaņu. Bieži vien krāsas tiek sauktas abstrakti, piemēram, debesu zilais, asins sarkanais vai piparmētru zaļais tonis. Būtiski pieminēt, ka uz japāņu tradicionālajām kāzām nereti tiek vilkts apģērbs baltā krāsā. Dažāda

---

¹¹² Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.296)

¹¹³ Nitana K. *Kimono Design: An Introduction to Textiles and Patterns*. Tokyo: Tule Publishing, 2017. (p. 123)

¹¹⁴ Ibid. (p. 131)

vecuma japāņi pievērs uzmanību *kimono* krāsai, kura tiek nēsāta, jo ir toņi kurus, piemēram, japāņiem gados nēsāt nav pieņemts.¹¹⁵

Neskatoties uz to, ka ķiršu ziedu ziedēšana ir viena no japāņu iemīļotākajām dabas parādībām, šāda apdruka uz auduma nebija populāra līdz pat *Meidži* perioda beigām. Iemesls tam ir tāds, ka *sakuru* (桜 *sakura*) jeb ķiršu ziedu plaukšanas sezona ir īsa un tik maza laika sprīža *kimono* nēsāšana tika uzskatīta par izšķērdīgu. Šis bija populārs dizains *kabuki* teātros un dažādās deju mākslās, bet ne ikdienas vai tradicionālu svinību nēsāšanas ziņā. Lai vai kā, ja tiek izvēlēts audums ar *sakuras* motīviem, tad tās tiek attēlotas mazas, lai *kimono* varētu nēsāt arī ilgāku laika sprīdi. Protams, ir pieejami tradicionālie ietēri ar krāšņiem un lieliem ķiršu ziedu motīviem, kurus var vilkt tikai *hanami* laikā.¹¹⁶

Japāņu senā aristokrātija no citām atšķiras ar to, ka dārgmetāli to vidū nebija lielā cieņā. Visaugstāk tika vērtētas ietēri krāsas, kuras spēja klasificēt japāņus pēc to ietekmes un kārtas sabiedrībā. 7. gadsimtā tika izveidota krāsu iedalīšanas sistēma, kura klasificēja japāņus pēc to stāvokļa sabiedrībā. Augstākā un dižciltīgākā ranga japāņi nēsāja lillā toņu un violetas krāsas tradicionālos ietēri. Baltā un melnā krāsa tika uzskatīta par zemāko sabiedrības kārtu krāsām un aristokrāti no tām centās izvairīties.¹¹⁷

2.1.4. Vīriešu *kimono* šūšana un krāsošanas tehnikas

Jau kopš senās Japānas laikiem aušana ir bijusi viens no populārākajiem audumu izgatavošanas veidiem. Japāņu audēju nagi ir gari, jo tie aušanas procesā palīdz nogriezt diegu vajadzīgajā brīdī.¹¹⁸

Uz *kimono* bieži vien redzami dažādi dzīvnieku, ģeometrisku figūru, līniju, dabas skatu, augu u.c. šāda veida motīvi. Katram no šīm motīviem ir kāda nozīme un simbolika. Vēl joprojām arī mūsdienās tiek izmantota aušanas metode, kuru izsenis izmantoja Japānā ar kuras palīdzību tiek austi dažādi grezni audumi. Mūsdienās vieni no populārākajiem audumiem ir kokvilna un zīds.

---

¹¹⁵ Hibi S. *The Colors of Japan*. New York: Kodansha International Ltd., 2000. (p. 7)

¹¹⁶ Nitana K. *Kimono Design: An Introduction to Textiles and Patterns*. Tokyo: Tule Publishing, 2017. (p. 110)

¹¹⁷ Hibi S. *The Colors of Japan*. New York: Kodansha International Ltd., 2000. (p. 99)

¹¹⁸ Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.294)

Lai vai kā, kokvilnas audums bija populārs starp vienkāršiem ļaudīm senajā Japānā. Audumu dekorēja ar mezgliņu palīdzību uz jau krāsota parauga, radot vēl papildus toņus. Audums tika krāsots ar augu palīdzību. Populāras bija indigo, sarkanais, zilgani lillā un dzeltenais tonis. Katrā prefektūrā bija savs iecienītais tonis un krāsošanas stils. Šīs krāsas tika arī izmantotas spilvenu un segu apvalkiem, kā arī aizkariem un tās radīja īpašu noskaņu japāņu mājās. Matēts krāsu tonis bija ļoti populārs.¹¹⁹

Ar laiku Japānā ienāca zīmējumu veidošana ar trafareta palīdzību. Šāda tehnika Japānā līdz ar indiešu audumu tendenci ienāca no Rietumiem. Līdz ar trafareta izmantošanu Japānā ienāca arī iespiešanas tehnika.¹²⁰ Ar vārdu *zogan* (象嵌 *zogan*) apzīmē *kimono* audumu dekorēšanu ar zeltu. Un ar *zome* (染 *zome*) apzīmē jebkāda veida krāsošanas tehniku.¹²¹

Jūzen tehnika ir bijusi viena no populārākajām *kimono* krāsošanas metodēm Japānā. Šādai krāsošanas metodei tiek izmantota rīsu pasta un ar tās palīdzību ir iespējams zīmēt ārkārtīgi smalkus zīmējumus. Ar šīs metodes palīdzību nereti tiek krāsoti arī izšuvumi. Būtiski pieminēt to, ka ar *jūzen* krāsošanas metodi tika arī iespiesta grāmata. To izdarīja kāds students 1688. gadā. Šī krāsošanas metode ir plaši izplatīta Kanazavā.¹²²

Kasuri bija izplatīta Edo perioda aušanas metode. Japānā tā ienāca no Indijas, bet pirmo reizi to sāka izmantot Rjūkjū salās, kuras atrodas Japānas Dienvidos. Mūsdienās tur atrodas Okinava. Šī aušanas metode no citām ir atšķirīga ar to, ka pirms aušanas jau tiek nokrāsoti dažādu krāsu diegi un tikai tad tos izmanto aušanas procesā. Ar šīs tehnikas palīdzību tika radīti audumi ar unikālu krāsu gammu. Vēlāk, kad šī aušanas metode jau sāka izplatīties Japānā pirmā *kasuri* aušanas ražotne atradās Ečigo. Mūsdienās tā ir Nīgatas prefektūra. Jau *Edo* laikmeta vidū, šī tehnika bija plaši pazīstama visā Japānā un to plaši izmantoja gandrīz katrā reģionā. Audumi ar dažādiem rakstiem, kuri tika veidoti *kasuri* tehnikā bija plaši izplatīti.¹²³

---

¹¹⁹ Ibid. (p.295)

¹²⁰ Елисеєфф В., Елисеєфф Д. Японская цивилизация. Екатеринбург: У-Фактория, 2003. (p.296)

¹²¹ Minnich H. B. *Japanese Costume and the Makers of Its Elegant Tradition*. Tokyo: Charles E. Tuttle Company Inc, 1963. (p. 99)

¹²² Guth C. *Japanese Art of the Edo Period*. London: Calmann and King Ltd, 1996. (p. 164)

¹²³ Ibid. (p. 165)

2.2. Vīriešu *kimono* japāņu sporta veidos un tradicionālajās mākslās

Tā sauktie modernie sporta veidi Japānā ienāca no Rietumiem. Lai vai kā, japāņi sportā piedalās ar savu tradicionālo garu un ļoti atšķiras no citu tautu spēlētājiem. *Samuraju* beisbols Japānā tiek spēlēts un izskatās pavisam citādāk kā tas, ko spēlē, piemēram, Amerikā.¹²⁴ Savukārt, japāņu cīņas mākslu dēvē par *bugei* (武芸 *bugei*) vai par *budō* (武道 *budō*) jeb cīņas ceļu. Šie divi vārdi sevī ietver *kendō*, *džūdō* un *kjūdō*.¹²⁵ Runājot par sporta veidu, kurš ienācis no Rietumiem, kopš beisbola parādīšanās Japānā, sākotnēji japāņi to spēlēja tērpušies tradicionālajā ietērpā *hakama*. Šajā pašā ietērpā ģērbusies tie devās arī uz skolu.¹²⁶ 1889. gadā sports tika oficiāli pievienots skolas normatīviem. Sporta stundas apzīmēja ar terminu *taisō* (体操 *taisō*). Lai vai kā, ar skolas sporta formu radās sarežģījumi, jo tika nēsāti nevis funkcionāli un ērti, bet gan tradicionāli apģērba gabali, kuri ierobežoja kustību brīvību. Vingrot ar uzvilktu *obi* jostu bija apgrūtinoši, bet skriet japāņu tradicionālajās korpēs *getās* bija gandrīz vai neiespējami. Platās, garās *kimono* piedurknes traucēja izpildīt gandrīz vai jebkuru sporta vingrinājumi līdz 1903. gadā amerikāņu studenti iepazīstināja japāņus ar sporta biksēm un krekliem. Tikai 1920. gados Rietumu stila sporta apģērbi japāņu skolās oficiāli kļuva par normu un tradicionāli ietērpī sporta stundu laikā vairs netika izmantoti.¹²⁷

Amerikāņi spēcīgi ietekmēja sporta pasauli Japānā. No 1980.-1990. gadiem 42 procenti no sporta veidiem, kurus izpildīja japāņu skolēni bija nākuši no Amerikas. Šis skaitlis ir augstāks par situāciju, kura bija vērojama Eiropā. Tas liecināja par to, ka briti Japānu *Meidži* perioda laikā vairāk ietekmēja tirdzniecības ziņā, bet amerikāņi japāņus spēcīgi ietekmēja sporta un izglītības jomās. *Meidži* perioda laikā, beisbols, kurš Japānā ienāca no Amerikas, kļuva par populārāko komandu sportu visā valstī. Viena no liecībām šim faktam ir tāda, ka šī perioda laikā tika izdotas 44 grāmatas par beisbolu un tikai septiņas par futbolu.¹²⁸

---

¹²⁴ Guttman, Lee Thompson. *Japanese sports: a history*. Hawaii: The Maple-Vail Book Manufacturing Group, 2001. (p. 7)

¹²⁵ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.770)

¹²⁶ Guttman J, Thompson L. *Japanese sports: a history*. Hawaii: The Maple-Vail Book Manufacturing Group, 2001. (p. 85)

¹²⁷ *Ibid.* (p. 93)

¹²⁸ Mangan J. A. *Europe, Sport World: Shaping Global Societies*. New York: Frank Cass Co. Ltd., 2012. (p. 37)

2.2.1. *Sumō*

Sumō (相撲 *sumō*) ir 2000 gadus sena cīņas māksla un tā tiek uzskatīta par populārāko Japānas nacionālo sporta veidu. Japāņi nereti cīņas mākslas dēvē arī par dzīvesveidu nevis vienkārši sportu. *Sumō* par profesionālu sporta veidu kļuva *Edo* perioda laikā. Neskatoties uz to, ka šo sportu praktizēja arī japāņu vidusskolās, koledžās, pulciņos un amatieru asociācijās, tas tomēr bija un ir palicis par vienu no skatītāja acīm tīkamākajiem tradicionālā sporta veidiem. *Sumō* cīņā piedalās divi, spēcīgas miesas būves cīkstoņi. Šis cīņas mākslas cīkstoņa uzdevums ir izgrūst pretinieku no *dodžō* (土俵 *dohjō*) jeb apļveida laukuma, kurā notiek sīvā cīņa. Pretinieka zaudējums tiek ieskaitīts arī gadījumā, kad tas ar ķermeni, izņemot pēdām, pieskaras iezīmētā laukuma malai.¹²⁹

Sumō cīkstoņi nēsā apģērbu, kuru dēvē par *fundoši* (禪 *fundoshi*). Šis apģērba gabals ir veidots no gara auduma, kurš apsiet ap vidukli, izvilkt caur kājām un sasiets aizmugurē. To sauc arī par *šitaobi*. Tas *fundoši*, kuru nēsā *sumō* cīkstoņi ir veidots no īpaši smaga zīda auduma un tos dēvē par *mavaši* (回し *mawashi*) vai *šimekomi* (締め込み *shimekomi*). Līdz *Edo* periodam šo cīņas tērpu darināja no lina, bet kopš *Edo* perioda sākuma to sāka veidot arī no kokvilnas, šī auduma tā laika popularitātes dēļ. Lai vai kā, augstākās klases cīkstoņi turpināja nēsāt zīda *fundoši* un nepārgāja uz šī ietērpā kokvilnas versijas nēsāšanu. Vispopulārākie bija garie *rokušaku* (六尺 *rokushaku*) cīņas tērpi. Tie bija vairāk kā divus metrus gari un veidoti no viena auduma gabala. Cīkstoņi nēsā arī *etčū fundoši* (恵中禪 *etchū fundoshi*), kurš pēc izmēriem ir tāds pats kā klasiskais *rokušaku fundoši*, tikai tas aizmugurē tiek siets mezglā. *Mokko fundoši* (以子禪 *mokko fundoshi*) ietērps ir atšķirīgs ar to, ka tā gali ir sašūti kopā. Šōvas perioda lakā *fundoši* pamazām tika nomainīts uz Rietumu stila apakšveļu, bet sacensību laikā vēl mūsdienās sportisti pieturās pie klasiskām vērtībām.¹³⁰ *Jukata* ir īpaši izplatīts japāņu tradicionālais ietērps *sumō* cīkstoņu vidū. Tā kā *sumō* cīkstoņi nereti pēc treniņiem dodas uz karstajiem avotiem atgūt spēkus, šādās reizēs neatņemama sastāvdaļa ir vasaras *kimono jukata*. Tajā ir viegli ietērties un tas ir praktiskākais no

¹²⁹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 778)

¹³⁰ *Ibid.* (p. 461)

kimono veidiem, kuru vilkt dodoties uz šādām procedūrām. Zinot *sumō* cīkstoņu aprises, tie šos vasaras *kimono* labprātīgi nēsā arī ikdienas gaitās.¹³¹

2.2.2. *Džūdō*

Viena no japāņu tradicionālajām un populārākajām cīņas mākslām ir *džūdō* (柔道 *jūdō*). Tas ir neapbruņotas cīņas veids. Viena no galvenajām šī sporta taktikām ir pareiza stratēģija nevis fiziskais spēks. Šī cīņas māksla iemāca paredzēt pretinieka nākamās gājienus. *Džūdō* tehnikā ietilpst pretinieka mešana, saķeršanās un uzbrukums svarīgos punktos. Šo sportu no *džūdžucu* (柔術 *jūjutsu*) uz *džūdō* attīstīja *Kanō Džigorō* (1860-1938) un tas ir kļuvis par lielisku treniņa metodi, kā arī loģiskās domāšanas un paš aizsardzības uzlabošanas sportu.¹³² Vīriešu *džūdō* par Olimpisko sporta veidu kļuva 1964. gada Tokijas Olimpiskajās spēlēs. *Džūdō* Starptautiskais fonds atrodas Parīzē un aptuveni pieci miljoni cilvēku visā pasaulē, ne tikai japāņi, praktizē šo cīņas mākslu mūsdienās.¹³³

Vārds *džūdō* apzīmē maigo ceļu. Šī sporta veida galvenā taktika ir maigums pār spēku. 12. gadsimtā ar šo cīņas veidu, kuru agrāk dēvēja par *džūdžucu*, praktizēja *samuraji*. *Samuraji* mēdza cīnīties divatā un gadījumos, kad ierocis nebija pa rokai, bija nepieciešama laba cīņas tehnika, lai uzvarētu pretinieku un tā arī radās šis cīņas veids. Nereti ar šiem paņēmieniem tika uzveikts arī pretinieks, kurš bija bruņots. Kopš 1603. gada, kad *Tokugavas šōgunāts* tika dibināts, *džūdžucu* kļuva par ierastu *samuraju* treniņu mācību. *Džūdō* nosaka, ka uz treniņu un sacensību laikiem ir jāierodas precīzi noteiktā tērpā, respektīvi, brīvā, vaļējā krekļā un platās biksēs. Šī sporta veida arēna ir kvadrāta formas un tās parametri ir 9,1 reiz 9,1 metrs. Drīkst izmantot tikai trīs cīņas veida paņēmienus. Tiek aprēķinātas pretinieka vājās vietas un izdarīts sitiens un tos var iemācīties tikai praksē, izzinot savu pretinieku cīņas gaitā. Pretinieki tiek arī iedalīti dažādās spēka kategorijās. Kategoriju nosaka josta, kuru nēsā cīkstonis. Augstākās klases sportisti nēsā sarkanu jostu, zemākas kategorijas josta ir ar sarkanām un baltām strīpām un tālāk seko arī melnā josta. Iesācēji tiek iedalīti divu jostu kategorijās. Augstāka ranga iesācējs nēsā brūnu, bet tikko karjeru uzsācis

¹³¹ Keet P. *Tokyo Fashion City*. Tokyo: Tuttle Publishing, 2015. (p. 135)

¹³² *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 772)

¹³³ *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis e-Library, 2006. (p. 241)

sportists velk baltu jostu. Mūsdienās sportistus iedala arī svāra kategorijās, kas agrāk netika darītas, bet savstarpējas cieņas izrādīšana – paklanīšanās gadsimtu gaitā netiek aizmirsta.¹³⁴

Džūdō ietēru dēvē par *džūdōgi* (柔道着 *jūdōgi*) un to nēsā gan traniņos, gan arī sacensību laikā. *Džūdō* ietērs ir līdzīgs *karare* ietērpam *karategi*, tomēr to svārs atšķiras. *Džūdōgi* ir smagāks. Tā ietērs sastāv no smagnējas jakas, vieglām biksēm un kokvilnas jostas. Ietērs treniņu laikā visbiežāk ir baltā krāsā, bet ir arī sastopami zilās krāsas *džūdōgi*. Jostas krāsa ir atkarīga no sportista prasmēm jeb klases. Uz sacensībām līdzi jāņem gan balts, gan zils ietērs, jo sacenšoties katra dalībnieka kostīma krāsām ir jāatšķiras. Šīs cīņas mākslas ietērs nav apspīlēts tamdēļ, lai vajadzīgajā brīdī varētu ieķerties pretinieka apģērbā.¹³⁵

2.2.3. Karate

Karate (空手 *karate*) ir japāņu tradicionālā paš aizsardzības māksla. Tas netiek uzskatīts par Japānas nacionālo sporta veidu. Šajā sporta veidā netiek izmantoti ieroči, tikai rokas, kā jau par to stāsta pats nosaukums, jo *kara*, tulkojot no japāņu valodas, nozīmē tukšs un *te* roka, precīzāk, tukšās rokas. *Karate* galvenās pamata tehnikas ir sitieni, grūdieni un spērieni. Šis sporta veids ir ļoti populārs Ķīnā un Japānas Dienvidos Okinavā. Okinava ir arī tā vieta, kurā *karate* attīstījās līdz formai, kuru pazīstam mūsdienās. Šis sporta veids tika dibināts 1905. gadā kādā Okinavas pamatskolā, pēc tā, kad Okinava tika pievienota Japānai. Šīs paš aizsardzības tehnikas popularitātes vilnis Japānā aizsākās 1922. gadā, kad Okinavas *karate* meistars *Funakoši Gičins* to nodemonstrēja Tokijā. Otrā pasaules kara laikā *karate* savu popularitāti uz brīdi zaudēja līdz 1955. gadā sākās otrais šī sporta veida popularitātes vilnis.¹³⁶

Karate pastāv divi sacensību veidi – *kata* (型 *kta*) un *kumite* (組手 *kumite*). *Kata* ir formālu un obligātu kustību demonstrācija, kura parāda dažādas uzbrukuma un aizstāvēšanās tehnikas. Šo sniegumu vērtē pēc tā precizitātes un paņēmienu pareiza pielietojuma. Uzmanība tiek vērstā arī kliezieniem *kiai* (気合 *kiai*) demonstrācijas laikā. *Kumitē* forma ir divu cīkstoņu sacensības. Tie

¹³⁴ Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 197)

¹³⁵ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 747)

¹³⁶ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.776)

demonstrē savu sitienu un uzbrukumu tehniku. Uzvar tas, kurš ir spējis parādīt labāku fizisko un garīgo sagatavotību, tādejādi pierādot, ka būtu spējis uzvarēt arī reālā cīņā.¹³⁷

Ietērpū, kurā ģērbjas *karate* sportisti sauc par *karategi* (空手着 *karategi*). Tas ir līdzīgs *džūdō* sporta ietērpam *džūdōgi* (柔道着 *juūdōgi*). Lai vai kā, tiem tomēr ir dažas atšķirības, piemēram, auduma materiāls un apģērba griezumš. *Karategi* jeb *karate* ietērps sver aptuveni puskilogramu. Tas ir vieglāks par *džūdōgi*. *Karategi* nereti tiek nēsāts arī *džūdžucu* treniņu laikā. Šis ietērps ir darināts no elastīgas kokvilnas, kas dod brīvību dažādiem kustību diapazoniem izpildot šī cīņas mākslas tehnikas. Pastāv vairāku veidu *karategi*. Japāņu stila ietērpam ir īsas piedurknes un bikses, kas dod iespēju brīvi kustēties. Savukārt, Eiropas stila ietērpam ir garākas piedurknes un bikses. Var nēsāt dažādu krāsu sporta tērpus, tomēr visieciēnītākais ir baltās krāsas *karategi*. Mūsdienās pastāv arī *karate* klubi, kuros attiecīga līmeņa sportistiem ir jānēsā attiecīgs sporta kluba noteiktās krāsas tradicionālais ietērps.¹³⁸

2.2.4. *Kendō*

Kendō (剣道 *kendō*) ir japāņu zobenu māksla, kas radusies no divu *samuraju* zobeniem abās rokās. Pirms *Šōvas* perioda (昭和 *Šōva*; 1926-1989) to dēvēja par *kendžucu* (剣術 *kenjutsu*) vai *gekken* (撃剣 *gekken*). *Kendō*, savā ziņā, ir jauna ieviesta terminoloģija.¹³⁹ Ar vārdu *kendō* apzīmē zobena ceļu.¹⁴⁰ Posmā no 7.-8. gadsimtam Japānā attīstījās paukošanās ar gariem bambusa kātiem. 16. gadsimtā šī zobenu māksla kļuva par samuraju militāro treniņu neatņemamu sastāvdaļu. Prasmīga *kendō* mācekļa rokās tas var būt pat nāvējošs rīks. Laika periodā no 1700. gadiem cīņās parādījās arī seju aizsargājošas maskas, bruņu vestes un bruņu cimdi.¹⁴¹

Ietērpšanās *kendō* tradicionālajā ietērpā ir laikietilpīga, sarežģīta un tas ir veidots tā, lai maksimāli sportistu pasargātu no dzīvībai bīstamām traumām, ievainojumiem un asiem sitieniem jebkurā ķermeņa rajonā. Tajā ietilpst dažādi aizsargi, kuri izvietoti tā, lai netiktu skartas jutīgas ķermeņa vietas. Tas sastāv no masīviem galvas un plecu aizsargiem, lai šīs zonas pasargātu no

¹³⁷ Katajs E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 201)

¹³⁸ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 747)

¹³⁹ *Ibid.* (p.774)

¹⁴⁰ *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis e-Library, 2006. (p. 253)

¹⁴¹ Katajs E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 201)

sitieniem, kuri nāk no augšas. Seju pasargā biezas restes *mengane* (面鉄 *mengane*). Aizsarguzplečus dēvē par *mendare* (面誰 *mendare*). Ekipējumā iekļauts arī kakla un rīkles aizsargs *cukidare* (月誰 *tsukidare*). Netiek aizmirsts arī par krūšu aizsargu *dō* (堂 *dō*) un *keikogi* (稽古着 *keikogi*) jaku. Lai pasargātu rokas no sitieniem, tiek nēsāti speciāli aizsargcimdi *kote* (小手 *kote*). Tiek vilkts arī *tare* (垂 *tare*) jeb gurnu sargs. Šo ietēru noslēdz tradicionālās *hakamas* svārķveida bikses.¹⁴²

Šī cīņas mākslas sportisti rokās tur bambusa zobenu *šinai* (竹刀 *shinai*). Tā galu sauc par *sakigavu* (先側 *sakigawa*), centru par *nakajui* (中結衣 *nakayui*) un iedaļu pa kuru visbiežāk pretinieks izdara sitienu par *curu* (鉞 *tsuru*). Iedaļu, kura atdala bambusa zobenu no roktura sauc par *cuba* (唾 *tsuba*) un pašu rokturi par *cuka* (搦 *tsuka*). Šo zobenu noslēdz tā pamata gals *cukagava* (搦側 *cukagawa*).¹⁴³

2.2.5. *Kjūdō*

Līdz pat 19. gadsimtam tradicionālo loka šaušanas mākslu dēvēja par *kjūdžucu* (弓術 *kyūjutsu*), bet mūsdienās tā zināma kā *kjūdō* (弓道 *kyūdō*). Nav skaidrs vai *kjūdō* ir radies Japānā vai arī pārņemts no kādas Āzijas valsts. Sākotnēji šis loka šaušanas paņēmiens tika izmantots kaujās un medībās, bet kopš 8. gadsimta tā kļuva par karamākslu. Japāņi izveidoja spēcīgu loku, kurš atšķīrās no tiem lokiem, kuri bija sastopami Eiropā un citās Āzijas valstīs.¹⁴⁴ Parasti tā garums ir divi metri un 21 centimetrs. Šāvējs stāv 28 metru attālumā no mērķa. Pats mērķis diametrā sasniedz 36 centimetrus.¹⁴⁵

1600. gadā Japānā iestājoties miera periodam, līdzīgi kā citi japāņu tradicionālās cīņas veidi, *kjūdō* kļuva par garīgās cīņas treniņu un zaudēja savu kaujiniecisko statusu. *Jabusame* (流鏑馬 *yabusame*) ir īpašs loka šaušanas veids no zirga muguras. Ja agrāk šī cīņas māksla bija

¹⁴² *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 772)

¹⁴³ *Ibid.* (p. 772)

¹⁴⁴ Katajs E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 202)

¹⁴⁵ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 868)

izteikta vīriešu nodarbošanās, tad mūsdienās 50 procenti no loka šāvējām ir sievietes un jaunas meitenes.¹⁴⁶

Uzvelkot *kjūdō* ietērpu, ir jāaizmirst par ikdienas gaitām un problēmām, kuras nomāc prātu un visa uzmanība jākoncentrē tieši uz šo loka šaušanas mākslu. Standarta treniņa apģērbā ietilpst īso piedurkņu *keikogi* (稽古着 *keikogi*) jeb apakškreklis, kuru vietā satur *obi* josta. Tiek vilktas arī *hakamas* platās, brīvi krītošās bikses un *tabi* zeķes, kuras īkšķi atdala no pārējiem pirkstiem. Apavi vai sandales netiek vilktas, lai nesasmērētu platformu no kuras tiek veikta šaušana. *Hakamas* platajām biksēm ir pievienota gara josta, kuru vairākkārt apsien ap vidukli, lai tās nekristu nost. Mezgls tiek siets priekšā. Arī *obi* jostas mezglu sasien priekšpusē.¹⁴⁷

2.2.6. *Kabuki*

Kabuki (歌舞伎 *kabuki*) teātri ilgus gadus augstākās klases japāņi nepieņēma, priekšroku dodot *nō* teātrim. Sākot no 1603. gada šo teātri spēlēja sievietes. 1629. gadā to aizliedza spēlēt sievietēm uzskatot par pārāk izaicinošu, tādēļ 17. gadsimta vidū to aizsāka spēlēt vīrieši un viņi atveidoja gan sieviešu gan vīriešu lomas. *Kabuki* teātra lielākās popularitātes laiks bija *Edo* periods. Lomu atveidošanai, šajā teātrī tiek izmantoti dažādi kostīmi un to dizaini ir veidoti atbilstoši tēlojamajai lomai, lai skaidri nodotu informāciju caur kostīmu skatītājiem. Svarīgu lomu *kabuki* spēlē arī spilgta kosmētika, parūkas un aksesuāri. Nenoliedzami, sieviešu atveidei tiek izmantoti īpaši krāšņi *kimono*. Ar apģērba palīdzību ir iespējams veidot tēlu, kurš būs skaidri saprotams teātra apmeklētājiem. Katrā teātra izrādē tiek izmantoti laikmeta perioda attiecīgie kostīmi, respektīvi, ja izrāde būs par *Edo* periodu, tad arī uz skatuves būs redzami *kimono*, kurus nēsāja tieši šī perioda laikā. Galvenais akcents ir nevis uz skatuves dekorācijām, bet gan tieši uz aktiera izskatu, jo tā attēlotās lomas personāžam ir jābūt apģērbtam un uzkrāsotam attiecīgi atveidotajai lomai.¹⁴⁸ Teātra laikā vienmēr tuvumā ir asistents, kurš pielabo aktiera kostīmu un kosmētiku, kad tas noiet no skatuves vai arī maina lomu. Citreiz laika ierobežojuma dēļ, aktieru kostīmi nākamajai lomai atrodas zem jau uzvilktā *kimono*.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 202)

¹⁴⁷ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 868)

¹⁴⁸ Shaver R. M. *Kabuki Costume*. Tokyo: Charles E. Tuttle Company, Inc., 1990. (p. 54)

¹⁴⁹ Ernst E. *The Kabuki Theatre*. Hawaii: The University Press of Hawaii, 1974. (p. 108)

Išō (衣装 *ishō*) ir vieni no populārākajiem *kabuki* teātrī izmantotajiem kostīmiem. Tas sevī ietver neskaitāmas krāsu, formu un veidu variācijas. Tie var būt gan reālistiski, gan arī fantāzijas radīti. Galvenokārt, par piemēru tiek ņemti *Edo* perioda tradicionālie ietērpi. Neskatoties uz attēloto ēru, tik un tā nereti tiek izmantoti *Edo* laikmeta ģērbšanās piemēri. Dižciltīgo un *samuraju* lomu atveidotāji tērptas tādos ietērpos kā, *sokutai*, *učikake*, *hitatare*, *kariginu*, *kamišimo*, *suō* un *džūnihitoe*. Strādnieku lomu atveidotāji tērpi ļoti vienkāršus apģērbus. Pēc *kimono* un *obi* jostas veida ir iespējams noteikt personāža lomu un tā rakstura iezīmes. Tiek izmantoti arī izdomāti kostīmi, piemēram, *joten* (良店 *yoten*), *omigoromo* (御身衣 *omigoromo*), *acuwata* (暑私 *atsuwata*), *dōmaru* (胴丸 *dōmaru*) un *čihaja* (千早 *chihaya*). *Aragoto* (荒事 *aragoto*) kostīmi ir viskrāšņākie un ekstravagantākie. Dažu kostīmu izveidē mākslinieki ir iedvesmojušies no *nō* teātra aktieru kostīmiem, jo tiek izmantoti īpaši smalki un dārgi tradicionālie ietērpi, kuri nereti saņemti no turīgiem sponsoriem. Vēl pie ekstravagantiem kostīmiem var pieskaitīt *kataire* (肩入 *kataire*) un *kamiko* (神子 *kamiko*). Nereti paši aktieri ir atbildīgi par to, kāds viņa atveidotais personāžs izskatīsies. Aktieris var būt atbildīgs gan par kosmētiku, gan arī par pašu kostīmu, kuru vilks, lai uzstātos uz skatuves.¹⁵⁰

2.2.7. *Nō*

Vārds *nō* (能 *nō*) japāņu valodā apzīmē prasmi, talantu. Šis tradicionālais japāņu muzikālais teātris pastāv jau kopš 14. gadsimta. Šī ir viena no vecākajām teātra mākslām, kuras izrādes var redzēt vēl joprojām arī mūsdienās. Nereti izrādēs tiek rādīti arī fragmenti no japāņu tradicionālās literatūras.¹⁵¹

Nō teātra kostīmus dēvē par *šōzoku* (装束 *shōzoku*). *Bunraku* (文楽 *bunraku*) un *kabuki* teātru kostīmiem ir vienots nosaukums – *išō*. *Nō* teātra kostīmi ir izsmalcināti un daudzi no tiem mūsdienās atrodas muzejos (sk.piel.att.N.1). To smalkie zīda audumi, krāsas un izšuvumi ir svarīgas šī teātra daļas. Ar to palīdzību skatītājam ir iespējams pastāstīt par gadalaiku kurā

¹⁵⁰ Leiter S. L. *Historical Dictionary of Japanese Traditional Theatre*. Oxford: Scarecrow Press, Inc., 2006. (p. 61)

¹⁵¹ Keene D. *Nō and Bunraku: Two Forms of Japanese Theatre*. New York: Kodansha International Ltd., 1990. (p. 169)

norisinās sižets. Tās var arī palīdzēt noteikt vecumu un statusu sabiedrībā. Ietērpos var tikt vēstīta arī kāda slepena ziņa. *Nō* teātris, galvenokārt, atspoguļo ģērbšanās stilu Japānā no 14.-16. gadsimtam. Lielākā daļa šī teātra kostīmu ir ļoti dārgi un kvalitatīvi un nereti tos teātrim dāvina turīgi sponsori, jo īpaši *Edo* perioda *daimjō*. Arī mūsdienās aktieri izrāžu laikā nereti nēsā *Edo* perioda laikā iegūtos *kimono*. *Nō* teātra aktieru *kimono* piedurknes ir garas un šāda tipa ietērpi ir atrodami tikai uz skatuves. Japāņi uz pasākumiem vai ceremonijām tādus nenēsā. Zinošs skatītājs pēc ietērpa veida spēj noteikt teātra personāžu dzimumu, statusu sabiedrībā un nodarbošanos. Pat vienkāršu lomu personāžiem ir skaisti un grezni kostīmi. Aktierim ir tiesības pašam piemeklēt sev tīkamas krāsas un auduma *kimono*, bet ir jāņem vērā arī citu aktieru kostīmi, lai uz skatuves neatrastos divi vienādi vai ļoti līdzīgi ietērpi. Ja personāžiem ir vienāda stila *kimono*, tad to krāsām noteikti ir jāatšķiras. Viss, kas tiek izrādes laikā uzvilks aktierim mugurā ir uzskatāms par kostīma elementu. Tajā skaitā arī maskas un aksesuāri. Šos elementus iedala septiņās grupās – parūkās *kahata* (加畑 *kahata*), roku rīkos *kaburi mono* (被り物 *kaburi mono*), apmetņos, ietērpos *kicuke* (着付け *kitsuke*), kombinētos apmetņos, *hakamas* jakās un nelielos papildus aksesuāros, piemēram, apkaklēs, *obi* jostās, garajos zobenos, lietus mēteļos u.c. uz skatuves nepieciešamos atribūtos. Pašus kostīmus klasificē pēc to piedurkņu garuma. Īso un šauru piedurkņu *kimono* dēvē par *kosodi* un garo, plato piedurkņu *kimono* dēvē par *ōsodi* (大袖 *ōsode*). Galvenie *kosodes* piemēri ir *karori* (香織 *kaori*), *surihaku* (摺箔 *surihaku*), *acuita* (厚板 *atsuita*) un *nuihaku* (縫博 *nuihaku*). Svarīgākie *ōsodes* piemēri ir *čōken* (長剣 *chouken*), *kariginu* (狩衣 *kariginu*), *maiginu* (舞衣 *maiginu*), *happi* (法被 *happi*) un *mizugoromo* (水後炉 *mizugoromo*). Kostīmu formai, apjomam, krāsām un auduma kritumam ir svarīga nozīme lomas atveidē. Katrai mazākajai detaļai ir kāda simbolika. Kustības var būt limitētas atkarībā no kostīma īpatnībām, tādēļ uzvedumu treniņu laikā tiek nēsāti tradicionālie ietērpi, lai izmēģinātu katra apģērba kustību diapazona iespējas. Svarīgas ir arī piedurkņu kustības un kostīma izskats atrodoties darbībā. Katrai sīkākajai kostīma sastāvdaļai ir jāizskatās nevainojami, neatkarīgi no tā vai aktieris sēž, staigā pa skatuvi vai arī vienkārši stāv, jo lielākā daļa uzmanības tiek vērsta tieši personāža ietērpam. *Džutaikata* (受胎方 *jyutaikata*), *hajašikata* (囃子方 *hayashikata*) un *kōken* (貢献 *kōken*) nēsā kombinācijā ar *moncuki* un *hakamu*.

Šāda veida ietērps *Edo* perioda Japānā bija ļoti populārs. To nēsāja gan ikdienā, gan arī uz *nō* teātra skatuves.¹⁵²

2.3. Mūsdienu *kimono* un tā nēsāšanas tradīcijas

Ir būtiski ievērot *kimono* tērpsanas principus par kuriem daļa japāņu mūsdienās ir jau aizmirsuši. Taisot ciet *kimono*, tā halāta kreisā daļa ir jāpārliet pāri labajai, jo labo pusi pāri kreisajai liek tikai mirušajiem vai arī to pārliet pāri tādā pozīcijā pirms *seppuku* (切腹 *seppuku*) jeb pašnāvības, iedurot ar zobenu vēderā, veikšanas.¹⁵³ Līdz ar *Meidži* perioda sākšanos, Japānā kļuva populāri pieaugšanas svētki, kad jaunieši svin savu pilngadību. 1876. gadā tika noteikts, ka Japānā pilngadība sākas no 20 gadu vecuma, kas ir daudz augstāks vecums salīdzinot ar iepriekšējiem gadsimtiem. Vēl mūsdienās šie svētki jauniešu vidū ir ļoti populāri. Ja vēl *Meidži* periodā japāņi tos svinēja uzvelkot *kimono*, tad mūsdienās uz šiem svētkiem, lielākoties, tradicionālo ietērpu nēsā tikai meitenes. Gados jaunie japāņu vīrieši tos svin uzvelkot Rietumu stila uzvalku. Mūsdienu Japānā tikai ļoti retos gadījumos var redzēt japāņus svinam šos svētkus, ietērpušos tradicionālajā kostīmā.¹⁵⁴

Nenoliedzami, mūsdienās gan sieviešu, gan vīriešu vidū rietumnieciska stila apģērbs ir ļoti populārs. Neskatoties uz to, japāņi, nēsājot *kimono*, nesajauc Rietumu kultūru ar japāņu tradicionālo kultūru un kā vienīgie pieļaujамie Rietumu stila akcenti ir rokas pulkstenis un sievietēm arī dekoratīvā kosmētika. 21. gadsimtā *kimono* tiek vilkts dažādu tradicionālu svētku un ceremoniju laikā. Japāņi nereti savu tradicionālo ietērpu nēsā uz tējas ceremoniju, ziedu izkārtošanas *ikebanas* demonstrāciju, tradicionāla mūzikas instrumenta vai dejas mācību laikā, kā arī uz tradicionālām japāņu kāzām un bērēm.¹⁵⁵

Sākoties *Meidži* laika posmam, daudzi japāņi sāka aktīvi nēsāt rietumniecisku apģērpu, aizmirstot par *kimono*. Tradicionālos ietērpus vilka tikai gadījumos, kad vajadzēja doties uz kādu

---

¹⁵² Leiter S. L. *Historical Dictionary of Japanese Traditional Theatre*. Oxford: Scarecrow Press, Inc., 2006. (p. 63)

¹⁵³ J.L. Anderson. *An Introduction to Japanese Tea Ritual*. New York: State University of New York, 1991. (p. 142)

¹⁵⁴ Melton G. J. *Religious Celebrations: An Encyclopedia of Holidays, Festivals, Solemn Observances, and Spiritual Commemorations*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LCC, 2011. (p. 794)

¹⁵⁵ E.O. Reischauer. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994. (p. 71)

saviesīgu, formālu pasākumu, tradicionālu ceremoniju, svētkiem, kā arī dodoties atpūsties uz karstajiem avotiem. Atpūšoties karstajos avotos vēl joprojām bieži vien tiek nēsāti tradicionālie vasaras *kimono*.¹⁵⁶

Mūsdienu Japānā apģērbu iedala divās kategorijās - *vafuku* un *jofuku*. Par *vafuku* tiek dēvēts japāņu stila, bet par *jofuku*, rietumniecisks apģērbs. Tradicionālo japāņu ietēru mūsdienās varam saukt par *kimono*, bet senajā Japānā to dēvēja par *kosodi* jeb par apģērbu ar īsajām piedurknēm.¹⁵⁷

2.4. Vīriešu *kimono* svinībās un tradicionālās ceremonijās

Mūsdienu japāņi augstu vērtē apģērba ērtību un komfortu nēsāšanas laikā. Pats *kimono* process prasa laiku, ir sarežģīts un bieži vien ietērpšanās procesam tiek piesaistīti ģērbēji. Mūsdienu 21. gadsimta japāņi ir raduši pie veiklas ģērbšanas un komfortabla apģērba, ko *kimono*, diemžēl, īstenot nevar. Arī *kimono* nēsāšanas procesā ir jāvērs uzmanība tam, lai to nesasmērētu, jo japāņu tradicionālā ietērpšanas process ir dārgs un komplicēts, līdz ar to, japāņi ikdienā labprātāk priekšroku dod Rietumu stila apģērbam un pat saviesīgu pasākumu, svētku un ceremoniju laikā labāk tērpjas uzvalkā nevis *kimono*.¹⁵⁸

Hakama mūsdienu Japānā ir viens no populārākajiem *kimono* veidiem. Būtiski minēt, ka lielākoties šos *kimono* uz izlaidumiem un uz iestāšanos universitātē nēsā sievietes. Vīrieši šajos gadījumos parasti ir tērpti uzvalkos un dod priekšroku Rietumu stila apģērba vērtībām. Tikai maza daļa japāņu vīriešu nēsā *kimono* uz universitātes svinīgajiem atklāšanas pasākumiem.¹⁵⁹

1989. gadā strādājošajiem japāņiem pienācās 114 brīvdienas, ieskaitot nedēļas nogales, nacionālās brīvdienas, apmaksāto atvaļinājumu, Jaunā Gada brīvdienas un 3-7 brīvās dienas vasaras periodā. Japāņiem salīdzinot ar citu valstu strādniekiem, gada laikā pienākas daudz mazāk brīvdienas. Lielākā daļa japāņu festivālu par oficiālām brīvdienām nav pieņemti. Ņemot vērā to, ka

---

¹⁵⁶ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 780)

¹⁵⁷ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 702)

¹⁵⁸ Wilcox R. T. *Folk and Festival Costume: A Historical Survey with Over 600 Illustrations*. New York: Dover Publications, Inc., 2011. (p. 63)

¹⁵⁹ Katajs E. *Japāna krustām šķērsām*, Valters un Rapa, 2003. (p. 205)

japāņu vīrieši strādā vairāk par sievietēm, savā ziņā, arī šis fakts ietekmē to, kādēļ vīrieši retāk uz svinībām tērptas *kimono*. Nereti svinību laika posmā japāņiem ir jāstrādā.¹⁶⁰

2.4.1. *Macuri*

Japāņu festivāli jeb *macuri* (祭り *matsuri*) apzīmē japāņu tradicionālos festivālus. Brīvdienas un citi svinīgi gadījumi tiek iedalīti divās kategorijās, respektīvi, *macuri* un *nenchūgyōdži* (年中行事 *nenchūgyōji*) jeb ikgadējie pasākumi. *Macuri* radušies no *šinto* ticības un tie notiek katru gadu noteiktos datumos. Ar *šinto* rituālu palīdzību centās piesaukt dažādus Dievus un mirušo garus. Sākotnēji tie tika radīti, lai veicinātu auglīgu rīsu ražu un cilvēku morālajai labklājībai. Šī ticība ir cieši saistīta ar ražas laiku, tādēļ pavasara un rudens *macuri* ir paši svarīgākie.¹⁶¹

Liela daļa no Japāņu festivāliem radušies tieši Edo laikmetā, bet ir arī tādi, kuri ir atklāti pavisam nesen, piemēram, *juki macuri* (雪祭り *yuki matsuri*) jeb sniega festivāls, kurš tiek svinēts Japānas Ziemeļos, Sapiro. Kopš 1950. gadiem daudzi festivāli ir kļuvuši slaveni visā Japānā, piemēram, *Tōhoku* (東北祭り *Tōhoku matsuri*), *Nebuta* (ねぶた祭り *Nebuta matsuri*), *Kantō* (関東祭り *Kantō matsuri*) un *Tanabatas* (七夕 *Tanabata*) festivāli, kuri norisinās Augusta sākumā. Tipiska *macuri* neatņemamas sastāvdaļas ir krāšņs gājiens, dejas un dažādas tradicionālas sacensības.¹⁶²

Apsējus, kurus nereti festivālu laikā sien ap galvu dēvē par *hačimaki* un tie pasargā acis no sviedru iekļūšanas tajās. Tie ir neatņemama sastāvdaļa brīžos, kad tiek nests tempļa makets *mikoši* (神輿 *mikoshi*), kas ir smags un ļoti iespaidīgs. Šis apsējs apzīmē pūlēšanos, centību un tiek siets arī veicot dažādus ar lauksaimniecību saistītus darbus.¹⁶³

Uz *Aoi* festivālu (葵祭 *Aoi matsuri*) dalībnieki tērptas tādos pašos ietēros kā *Heianas* laikmeta aristokrāti, uzvelkot galvas apmetni, kurš rotātas ar tradicionālu augu motīviem. Japāņi

---

¹⁶⁰ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p. 553)

¹⁶¹ *Ibid.* (p.526)

¹⁶² Linhart S., Fruhstuck S. *The Culture of Japan as Seen through Its Leisure*. New York: State University of New York Press, 1998. (p. 13)

¹⁶³ Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003. (p. 211)

tic, ka šie augi spēj aizraidīt negaisu. Šis *macuri* tiek aizvadīts katru gadu 15. maijā Kioto.¹⁶⁴ Toties *sōma nomaioi* (相馬野馬追 *sōma nomaioi*) festivāla laikā jātnieki, tērpušies kā senie japāņu *samuraji*, piedalās zirgu sacensībās, parādēs un citās aktivitātēs. Šis festivāls norisinās vasarā Fukušimas prefektūrā.¹⁶⁵

2.4.2. Tējas ceremonija

Ar vārdu *kenča* (献茶 *kencha*) apzīmē tējas ceremonijas, kuras tiek aizvadītas *šinto* svētnīcās. Budistu tempļos vadītās tējas ceremonijas dēvē par *kuča* (苦茶 *kucha*). Vārds *čanjō* (茶尿 *chanyō*) apzīmē tējas ceremonijas rituālu un tas ir radies ap 16. gs.¹⁶⁶

Tējas ceremonija sākas ar viesu ierašanos. Ienākot pa durvīm mājā, kurā norisināsies šis rituāls ir jāsāk sekot tējas ceremonijas etiķetes noteikumiem un ir jāievēro īpaša pieklājība. Gaitenī *joricuki* (寄り付き *yoritsuki*) ir jāatstāj viss liekais jeb jakas, somas, lietussargi u.c. ceremonijai traucējošas lietas. Ja viesis nav atbraucis tērpts *kimono*, tad tam noteikti ir jābūt paņemtam līdz baltām, tīrām *tabi zeķēm*. Pirms došanās uz ceremoniju *joricuki* gaitenī tiek uzvilktas tīras, baltas *tabi zeķes* un tiek sakārtots *kimono*. Vīrieši pa virsu tradicionālajam ietērpam var arī uzvilkt jaku, kuru dēvē par *džuttoku* (十徳 *juttoku*) vai *hakamas* jaku. Gaitenī pirms iešanas uz pašu tējas ceremoniju ir pieņemts atstāt aploksni, kurā katrs no ceremonijas dalībniekiem ir ielicis simbolisku naudas summu. Šī naudas summa ir paredzēta, lai segtu tējas ceremonijas izdevumus un tas skaitās arī kā pieklājības žests. Sākot jau no ienākšanas ceremonijas telpās, skolotāja mājās viesim ir jāseko līdz pieklājīgai runas manierei.¹⁶⁷

Gadījumos, kad vīrieši uz tējas ceremoniju dodas ietērpti tradicionālā kostīmā, tiem ir jābūt brūnā, zilā, pelēkā vai melnā tonī. Mūki uz tējas ceremoniju velk arī *obi* jostu ar īpašiem rakstiem un tā iekšējam *kimono* ir jābūt tumša toņa krāsā. Vēlāmie vīriešu *kimono* audumi ir tie, kuri darināti no kaņepēm un viegla zīda vasaras periodā, bet ziemā ir pieņemts nēsāt smagāka auduma zīdu. Dodoties uz tējas ceremoniju *kimono* ir ieteicamākais apģērbs tādēļ, ka izpildot rituālus tajā ir

¹⁶⁴ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.362)

¹⁶⁵ *Ibid.* (p.363)

¹⁶⁶ J.L. Anderson. *An Introduction to Japanese Tea Ritual*. New York: State University of New York, 1991. (p. 102)

¹⁶⁷ *Ibid.* (p. 141)

visvieglāk sēdēt un dodoties uz japāņu tradicionāliem pasākumiem, svētkiem, rituāliem vēlāmākais ir tradicionāls apģērbs. Kā jau iepriekš tika minēts, uz tējas ceremoniju vīrieši parasti ierodas tērpti *hakamā*, bet jaku *džuttoku* drīkst vilkt tikai tie vīrieši, kuriem ir piešķirts, tā sauktais, tējas vārds *čamei* (茶名 *chamei*). Ir tikai divi izņēmuma gadījumi, kad kāds bez tējas vārda drīkst nēsāt *džuttoku*. To drīkst nēsāt budistu mūķenes un vecāka gada gājuma tējas ceremonijas mācekles *gjōtei* (業躰 *gyōtei*).¹⁶⁸

2.4.3. Kāzas un bēres

Mūsdienu japāņu sabiedrībā greznām, tradicionālām **kāzām** jeb *kekkonšiki* (結婚式 *kekkonshiki*) ir liela nozīme. Ar to palīdzību ir iespējams parādīt ģimenes materiālo stāvokli. Apģērbs japāņu kāzās spēlē lielu lomu. Japāņu tradicionālās kāzas, kuras zinām mūsdienās radās *Meidži* laikmetā. Vīrietis kāzu laikā velk *hakamas* bikses un *kimono* ar pieciem ģimenes simboliem, kuru dēvē par *komon* (小紋 *komon*). Tas ir svinīgākais un formālākais no visiem *kimono* veidiem.¹⁶⁹ Vīrieša melno, pamata *kimono* dēvē par *moncuki* (紋付 *moncuki*) un pa virsu tiek vilkta formālā *haori* jaka.¹⁷⁰ Kāzu dienas datums tiek rūpīgi izvēlēts, lai nesakristu ar nelaimīgu ciparu kombinācijām. *Meidži* periodā kāzu rituālu veica esot līgavaiņa mājās. Šāda tipa kāzas dēvēja par *mukoirikon* (婿入り婚). Mūsdienu Japānā vīriešu kāzu ietērs ir saglabājies tieši tāds pats, kuru nēsāja *Meidži* periodā. Mūsdienās viens no populārākajiem kāzu veidiem ir precības *šinto* stilā. Šāda stila kāzas kļuva populāras pēc Kronprinča precībām 1900. gadā, kuras tika ieturētas šādā stilā. Budisma kāzas Japānā nav populāras un pieprasītas. Mūsdienās daudzi japāņi precas arī Rietumu stilā, kad līgavai ir balta, kupla kleita, bet līgavainim rietumniecisks uzvalks. Pēc Otrā pasaules kara populāras kļuva kāzas viesnīcās, restorānos, baznīcās vai speciālās kāzu zālēs, kuras attiecīgi tiek izdekorētas. Pirms Otrā pasaules kara japāņi precējās mājās, svētnīcās vai tempļos.¹⁷¹

¹⁶⁸ J.L. Anderson. *An Introduction to Japanese Tea Ritual*. New York: State University of New York, 1991. (p. 142)

¹⁶⁹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.538)

¹⁷⁰ Melton G. J. *Religious Celebrations: An Encyclopedia of Holidays, Festivals, Solemn Observances, and Spiritual Commemorations*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LCC, 2011. (p. 203)

¹⁷¹ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.540)

Viesiem, kuri uz kāzām tērptas *kimono*, noteikti ir jāizvēlas formāls tradicionālais ietērpa veids. Nereti uz formālo *kimono* audumiem ir redzami putnu motīvi, jo īpaši dodoties uz kāzām. Putni savas dzīves laikā turas pa pāriem, tādēļ šīs simbolikas dēļ viesi nereti izvēlas tieši šādus motīvus, dodoties uz kāzu ceremoniju. Viens no populārākajiem putnu veidiem ir dzērve. Dzērve tiek uzskatīta par Japānas nacionālo putnu. Tā kā kāzas ir divu cilvēku apvienība un jauna dzīves posma uzsākšana, nereti uz *kimono* tiek izmantoti tikko pacēlušos un lidojošu dzērvju izšuvumi, simbolizējot apvienošanos un kā kopīga uzsākšanu. Bieži vien dzērves tiek izšūtas ar zelta, sudraba, baltiem un pelēkiem diegiem.¹⁷²

Lielākā daļa japāņu **bēres** tiek aizvadītas budisma rituālu tradīcijās. Pirms rituāla, mirušā ķermenis tiek apmazgāts ar *jūkan* (勇敢 *yūkan*) jeb karstu ūdeni un tad ģimenes locekļi aizgājušo ietērpj viņa mīļākajās drēbēs vai baltā ietērpā *kyōkatabirā* (経帷子 *kyōkatabira*). Japāņi balto krāsu asociē ar bērēm. Lai vai kā, mūsdienu japāņi nereti uz bērēm dodas tērpušies Rietumu stila melnos uzvalkos. Pēc budisma tradīcijām, mirušajam pēc nāves tiek dots jauns vārds.¹⁷³

Mūsdienās liela daļa japāņu vīriešu uz tradicionālām bērēm ierodas tērpušies rietumnieciska stila melnā uzvalkā ar apakšā uzvilktu baltu kreklu un melnu kaklasaiti. Lai vai kā, ja tomēr vīrietis uz bērēm dodas ietērpies *kimono*, tad tas būs formālākais no visiem *kimono* veidiem – *komons*. Par *mofuku* (喪服 *mofuku*) jeb sēru drēbēm dēvē gan rietumniecisko, gan tradicionālo apģērbu.¹⁷⁴

2.4.4. Pilngadības svētki

Seidzin no hi (成人の日 *seijin no hi*) jeb pilngadības svētki norisinās otrajā janvāra pirmdienā. Šajā dienā visi tie, kuri sekojošā gada laikā kļūst 20 gadus veci svin pilngadības dienu. Mūsdienās Japānā pilngadība iestājas 20 gadu vecumā.¹⁷⁵

Līdz ar *Meidži* perioda sākšanos, Japānā šie pieaugšanas svētki ieguva ļoti lielu popularitāti. 1876. gadā tika noteikts, ka Japānā pilngadība sākas no 20 gadu vecuma, kas bija

¹⁷² Kusano S. *The Fine Art of Kimono Embroidery*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2006. (p. 31)

¹⁷³ *The Kodansha Bilingual Encyclopedia of Japan*, Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998. (p. 542)

¹⁷⁴ *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*, Tokyo: Kodansha Ltd. 1993. (p.540)

¹⁷⁵ *Ibid.* (p. 554)

daudz augstāks vecums salīdzinot ar iepriekšējiem laika periodiem. Vēl mūsdienās šie svētki jauniešu vidū ir ļoti populāri. Ja vēl *Meidži* periodā japāņi tos svinēja uzvelkot *kimono*, tad mūsdienās uz šiem svētkiem, lielākoties, tradicionālo ietērpu nēsā tikai meitenes. Gados jaunie japāņu vīrieši tos svin uzvelkot Rietumu stila uzvalku. Mūsdienu Japānā tikai ļoti retos gadījumos var redzēt japāņus svinam šos svētkus ietērpušos tradicionālajā kostīmā. Nereti japāņi uz šiem svētkiem noalgo profesionālu fotogrāfu, lai iemūžinātu šo nozīmīgo dienu. Tā kā mūsdienās *kimono* iegāde ir dārga daudzas meitenes uz šiem svētkiem savus *kimono* irē. Mūsdienu Japānā šāda veida īres pakalpojumi ir ļoti izplatīti un piemēroti gandrīz jebkuram svinīgam dzīves gadījumam.¹⁷⁶

2.5. Japāņu dizaineru ietekme Rietumos

Pēc 1970. gadiem Japānas tradicionālā mode spēcīgi ietekmēja ārzemju dizainerus. Pēc Otrā pasaules kara japāņu ģērbšanās stila pāriešana uz Rietumu stila apģērbiem noritēja lēni, bet valsts ekonomikai uzplaukstot, sāka attīstīties arī pati modes nozare Japānā. Vairāki japāņu dizaineri ir izdevuši *jukatas*, *obi* un *getu* vasaras kolekcijas, dizainiem pieejot ar oriģinālu un netradicionālu skatu.¹⁷⁷ 1970. gadu gaitā pasauli pārsteidza jauns un vēl tajos laikos nezināms japāņu dizaineris *Takada Kenzō*, debitējot Parīzes modes nedēļā ar savu nepretenciozo, ikdienas apģērba kolekciju. Šīs kolekcijas iedvesmas avots bija japāņu lauksaimniecība, kas veicināja dizaineri radīt vienkāršus, bet praktiskus apģērba gabalus. *Takada Kenzō* mūsdienās ir pasaulē slavens dizaineris un vēl līdz pat šai dienai tas veido arvien jaunas un oriģinālas apģērba kolekcijas. Tā paša perioda laikā dizaineris *Mijake Issejs* kļuva ļoti populārs tādās modes pilsētās kā Parīze un Ņujorka. Šis dizaineris no citiem atšķīrās ar to, ka drēbju radīšanā tas izmantoja tikai vienu auduma gabalu, iedvesmojoties no japāņu tradicionālās apģērba darināšanas mākslas, jo gluži tāpat kā tiek veidots arī *kimono*. Japāņi augsti vērtē neizšķērdīgu audumu izmantošanu un arī tradicionālā auduma dārdzības dēļ to cenšas izmantot pilnībā. *Isseja* radītajā kolekcijā, Rietumniekus piesaistīja tas, ka šie apģērbi radīja trīs dimensiju ilūziju un tie izcēla augumu, bet japāņiem ir pašsaprotams tas, ka apģērbam ir jāpieguļ, bet atlikušajai auduma daļai ir brīvi jākrīt.

---

¹⁷⁶ Melton G. J. *Religious Celebrations: An Encyclopedia of Holidays, Festivals, Solemn Observances, and Spiritual Commemorations*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LCC, 2011. (p. 794)

¹⁷⁷ *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis e-Library, 2006. (p. 255)

1980. gada kolekcija apģērbam ar ielocēm, gluži kā *kimono*, ieguva lielu popularitāti Rietumos. Iešuves apģērbam tika pievienotas pēc tam, kad tas jau tika sašūts.

Mijake Issejs piedzima Hirošimā. Viņa māte bija skolotāja, bet tēvs armijas virsnieks un *ikebanas* (生け花 *ikebana*) jeb ziedu izkārtošanas mākslas skolotājs. Jau kopš bērnības *Issejs* aizrāvās ar drēbju dizainu un iedvesmojās no amerikāņu un franču modes dizaineriem. *Isseja* profesionālās karjeras gaitā, tā galvenais trumpis bija viena auduma gabala izmantošana apģērbu radīšanā, tādejādi to neizšķērdējot, kas Rietumu pasaulei bija pilnīgs jaunums. Tika radīti arī tādi apģērba modeļi, kurus varēja nēsāt gan sievietes gan vīrieši.¹⁷⁸

Mūsdienu japāņu auduma un modes industrijas izmanto jaunākās tehnoloģijas dažādu audumu izveidei, tomēr tajā pat laikā tās spēj saglabāt Japānas seno garu. 1980. gados Parīzes modes nedēļā debitēja arī dizaineri *Rei Kavakubo* un *Jamamoto Jōdži*. Viņu kopīgā asimetrisko, melnbalto apģērbu kolekcija sacēla īstu kņadu starp Rietumu modes sekotājiem. Japāņi Rietumus pārsteidza ar pavisam citādāku skatu uz audumu, ietverot unikālo japāņu kultūru un vērtības.¹⁷⁹ Protams, japāņu dizaineri nav vienīgie, kuri iedvesmojas no savas kultūras un rada jaunus apģērbus pēc *kimono* piemēra. Mūsdienās arī daudzi Rietumu modes dizaineri savu kolekciju izveidei nereti iedvesmu smeļas no japāņu tradicionālās kultūras, jo īpaši, no japāņu tradicionālajiem ietērpiem *kimono*.¹⁸⁰

---

¹⁷⁸ Snodgrass M. E. *World Clothing and Fashion: An Encyclopedia of History, Culture, and Social Influence*. Oxford: Taylor and Francis Group, 2014. (p. 409)

¹⁷⁹ *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis e-Library, 2006. (p. 232)

¹⁸⁰ Мюллер М. *Техника Кроя*. Москва: ЗАО Эдипресс-Конлига, 2012. (p. 38)

3. APTAUJA UN TĀS REZULTĀTI

Tika aptaujāti 100 japāņu vīrieši. Katram aptaujas dalībniekam tika japāņu valodā individuāli izsūtīta anketa. Respondenti pārstāv 25 dažādas prefektūras no visas Japānas no kurām 22 prefektūras pārstāv Honšū salu, divas Šikoku un viena Hokaido salu. Vairums dalībnieku ir no Saitamas, Tokijas, Osakas, Ibaraki, Aiči un Šizuokas, Kanagavas prefektūrām. Mazākums respondentu pārstāv Kobes, Jamaguči, Šigas, Mies, Kioto un Nagano prefektūras. Jaunākajam anketas dalībniekam ir 21 gads, bet vecākajam 73 gadi. 82 respondentiem ir iegūts universitātes grāds, desmit dalībniekiem ir profesionālā izglītība, bet astoņiem ir vidusskolas izglītība. Lai noskaidrotu japāņu vīriešu *kimono* un *jukatas* nēsāšanas paradumus, aptaujas dalībniekiem tika uzdoti 20 dažādi jautājumi, kuri skar vīriešu *kimono* nēsāšanas aktualitātes un tendences mūsdienā Japānā.

Lai verificētu mērķauditoriju, anketas sākumā tika uzdoti pamatjautājumi, kuri apstiprināja, ka dalībnieks ir vīrietis japānis. Pie pamatjautājumiem tiek skaitīti arī jautājumi par vecuma grupu, prefektūras reprezentāciju un izglītības līmeni. Tādejādi tika noskaidroti visi kritēriji, kas pierādītu, ka respondents ir atbilstošs anketas dalībnieks, lai veiktu pētījumu par vīriešu tradicionālo ietērpu *kimono* nēsāšanas tendencēm un aktualitāti.

Pie pirmā galvenā jautājuma par to vai respondents kādreiz ir nēsājis *kimono* 84 dalībnieki atbildēja ar jā, bet 16 minēja, ka nekad nav nēsājuši savas valsts tradicionālo tautas tērpu. Ņemot vērā *kimono* aktualitāti sieviešu vidū, šāds rezultāts ar 16 atbildēm par to, ka šis ietērps nekad nav nēsāts, būtu pārāk liels. Vēl pirms 150 gadiem *kimono* gan vīriešu gan sieviešu vidū kalpoja kā ikdienas un svētku apģērbs, tādēļ tie 16 japāņi, kuri uz šo jautājumu atbildēja, ka nekad nav nēsājuši *kimono* pierāda, ka japāņu tradicionālā ietērpa nēsāšanas tradīcijas un tendences ir mainījušās.

Uz nākamo jautājumu par to cik aptuveni reizes gadā *kimono* tiek nēsāts, pārsteidzoši liels skaits jeb 58 no 100 japāņiem sniedza atbildes par to, ka tradicionālo tērpu nevelk nekad (sk.piel.att.N.2). Salīdzinot šo jautājumu ar iepriekšējo var secināt to, ka arī liela daļa to japāņu, kuri minēja, ka savas dzīves laikā *kimono* ir nēsājuši, tomēr uz dažādām japāņu tradicionālajām ceremonijām, svētkiem, apbalvošanām vai saviesīgiem pasākumiem to aktīvi nenēsā. 24 no respondentiem *kimono* uzvelk vienu reizi gadā, bet savukārt divi anketas dalībnieki minēja, ka to

uzvelk līdz pat divām reizēm gadā. Atbildes variantu par to, ka *kimono* tiek vilkts 20 un vairāk reizes izvēlējās divi japāņi. Četri anketas dalībnieki atbildēja, ka tradicionālo ietērpu uzvelk līdz pat trīs reizēm, bet divi atbildēja, ka to nēsā četras reizes gadā. Divi japāņu vīrieši minēja, ka *kimono* uzvelk desmit līdz 20 reizes gadā. Savukārt, divi japāņi atbildēja, ka šo ietērpu uzvelk līdz pat piecām reizēm gadā, bet četri minēja, ka to nēsā piecas līdz pat desmit reizes gadā. Pēc šī jautājuma, par to cik vidēji reizes gadā japāņu vīrietis nēsā kimono uzdošanas, novērojams tas, ka, jo lielāks nēsāšanas skaita atbildes variants tiek dots, jo mazāk uz to kāds no respondentiem ir atsaucies. Ņemot šī jautājuma rezultātus, šīs anketas dalībnieki vidēji gadā *kimono* nēsā aptuveni astoņas reizes.

Jautājot japāņu vīriešiem pat to, vai *kimono* nēsāšana ikdienā tiem sagādātu diskomfortu, 74 no dalībniekiem apstiprināja, ka tie nejustos komfortabli, bet 26 atbildēja, ka *kimono* nēsāšana ikdienā tiem nesagādātu nekādas grūtības. Šīs atbildes liecina par to, ka mūsdienu japāņu komforta izjūta salīdzinājumā ar japāņiem vēl pirms 150 gadiem ir krasi mainījusies. Nākamais jautājums apstiprināja un, savā ziņā, arī izskaidroja daudzās atbildes vīriešu starpā par to, kādēļ gadā laikā *kimono* tiek tik maz nēsāts, jo, vaicājot, par to vai šie japāņu vīrieši, kuri piedalījās aptaujā izmanto katru izdevību uzvilkt tradicionālo ietērpu, lielākā daļa respondentu atbildēja, ka nē. 88 no 100 anketas dalībniekiem neizmanto katru iespēju, lai uzvilktu *kimono*. Piemēram, *hanami* laikā priekšroka tiek dota rietumnieciskam apģērbam un kāzu svinībām tiek izvēlēts klasisks uzvalks. Uz šo pašu jautājumu 12 japāņi sniedza savas atbildes par to, ka izmanto katru iespēju, lai nēsātu *kimono*. Izskatot anketas individuāli, tie japāņi kuri *kimono* nēsā vairāk par 4 reizēm gadā izvēlējās šo atbildes variantu.

Tika jautāts arī par to cik aptaujas dalībniekiem līdz šim dzīves laikā sanācis uzvilkt tradicionālo tērpu uz ko 40 vīrieši atbildēja, ka līdz šim brīdim savas dzīves laikā *kimono* uzvilkt sanācis vienu līdz piecas reizes. 24 atbildēja, ka līdz šim dzīves laikā tradicionālais tautas tērps vilkts sešas līdz desmit reizes. Vairāk kā desmit reizes *kimono* vilkuši 22 respondenti, bet veseli 14 atzina, ka līdz šim savas dzīves laikā nekad vēl nav sanācis uzvilkt šo japāņu tradicionālo ietērpu.

Veicot šo aptauju, vēl viens būtisks aspekts bija noskaidrot cik daudz *jukatu* un *kimono* pieder katram no anketas dalībniekiem. Jautājot par to cik *jukatu* ir īpašumā, tad mazākā daļa no atbilžu sniedzējiem, jeb 44 japāņi atbildēja, ka nepieder neviena *jukata*. Viens no tradicionālā stila

halātiem pieder 36 anketas dalībniekiem. Desmit japāņi minēja, ka to īpašumā ir divas, bet seši atbildēja, ka tiem pieder trīs *jukatas*. Visbeidzot četri japāņu tradicionālie halāti to īpašumā ir četriem japāņiem. Atbilžu variantus, kuros bija iespējams izvēlēties lielāku šo halātu skaitu neviens neizmantoja.

Anketas dalībnieku starpā veseliem 60 vīriešiem īpašumā nav neviena *kimono* (sk.piel.att.N.3). Pārējo respondentu vidū, vaicājot par to cik daudz *kimono* ir to īpašumā, 26 japāņi atbildēja, ka tiem pieder pa vienam *kimono*. Divi tradicionālie ietērpi pieder sešiem cilvēkiem, bet trīs to īpašumā ir diviem vīriešiem. No 100 dalībniekiem četri *kimono* pieder diviem, bet pieci līdz desmit ietērpi mājās atrodami diviem respondentiem. Ar vislielāko skaitu jeb desmit līdz 20 tradicionālajiem tērpiem īpašumā ir veseli divi japāņu vīrieši. Vīriešu, kuru īpašumā ir *kimono*, salīdzinot ar rezultātiem taujājot par *jukatu* ir daudz mazāk. Tas izskaidrojams ar *kimono* lielajām izmaksām. *Jukatas* iegāde nav tik dārga kā *kimono*. Lai vai kā, ņemot vērā to, ka iegādājoties *jukatu* izmaksas ir daudz mazākas kā *kimono* tomēr šīs atbildes ir pārsteidzošas. 40 vīriešiem nepieder neviena *jukata* un 60 japāņiem nepieder neviens *kimono*. Japāņu vīrieši un jo īpaši japāņu sievietes bieži vien *Jukatās* tērpjas vasaras laikā un dodoties uz karstajiem avotiem. Ņemot vērā mūsdienās plaši pieejamās japāņu tradicionālo ietērpu īres iespējas top skaidrs kādēļ tik daudz japāņu vīriešiem mājās nav pašiem savas *jukatas*. Mūsdienu Japānā, protams, ir arī iespējams izīrēt *kimono*. Šis pakalpojums ir īpaši izplatīts, jo *kimono* vērtība nereti ir salīdzināma ar vidējas klases mašīnas cenu.

Šo 100 anketas respondentu vidū ir 34 vīrieši, kuri minēja, ka paši varētu ietērt sevi *kimono*. Viens no anketas jautājumiem bija par to, vai respondents pats varētu uzvilkt šo tradicionālo ietērpu un lielākā daļa jeb 66 vīrieši minēja, ka ietērpšanās process ir pārāk sarežģīts, lai to paveiktu viens. Tomēr pārsteidzoši, ka tik daudz japāņu vīriešu ietērties varētu paši, jo visnotaļ ietērpšanās process *kimono* nav no tiem vieglākajiem.

Uz jautājumu vai skatoties uz to, ka *kimono* ir svarīga daļa japāņu identitātes un kultūras tas uzliek savā ziņā pienākumu katram japānim turēt īpašumā vismaz vienu *kimono* uz ko, pārsteidzoši, bet tikai ar nelielu pārsvaru 56 no 100 dalībniekiem atbildēja, ka uzskata, ka tas neuzliek slogu vai kādu atbildību īpašumā turēt *kimono*. Savukārt, 44 no aptaujas dalībniekiem sacīja, ka tomēr katram japānim mājās vajadzētu atrasties vismaz vienam tradicionālajam ietērpam.

Interesanti, ka to starpā, kuri atbildēja uz šo jautājumu ar “jā” vairums ir aktīvi *kimono* nēsātāji un to starpā ir vairāku vai vismaz viena tradicionālā tērpa īpašnieki.

Tika arī noskaidrots cik labi respondenti atpazīst dažādus *kimono* veidus. 16 no 100 vīriešiem atbildēja, ka vienmēr var atpazīt jebkuru *kimono* veidu. Savukārt 40 vīrieši atbildēja, ka visbiežāk tos atpazīst nekā neatpazīst. 24 atzina, ka lielākoties tos neatšķir, bet dažus populārus veidus tomēr atpazīst un 20 sacīja, ka neatšķir *kimono* veidus vispār.

Jautājumā par japāņu kultūras identitātes saglabāšanu jeb *kimono* tradīciju nodošanu paaudzi paaudzē 88 japāņi atzina, ka ir svarīgi saglabāt *kimono* nēsāšanas tradīcijas un ir jāmāca saviem pēcnācējiem nēsāt Japānas tradicionālo ietērpu un ir jāstāsta par šo svarīgo Japānas kultūras daļu. Tomēr šo 100 japāņu vidū bija arī 12 vīrieši, kuri atzina, ka *kimono* kultūras saglabāšana tiem ir vienaldzīga un tos neuztrauc *kimono* nēsāšanas paražu nākotne. Neskatoties uz šī jautājuma rezultātiem, uzdodot nākamo jautājumu par to vai ir interese plašāk pašiem papētīt *kimono* kultūru un tā nēsāšanas tradīcijas, 70 japāņi atbildēja, ka labprāt uzzinātu un papētītu vairāk informācijas par šo tradicionālo ietērpu. 30 no 100 japāņiem minēja, ka padziļinātāka *kimono* izpēte tos neinteresē.

Tika vaicāts arī par to kādos gadījumos respondenti nēsā *kimono*. Uz šo jautājumu varēja atbildēt saviem vārdiem. Vispopulārākā atbilde bija par *jukatas* nēsāšanu dažādu festivālu laikos. Daudzi arī minēja, ka *jukata* ir ļoti ērts ikdienas apģērbs vasarās, jo Japānā vasaras ir ļoti karstas un šie tradicionālie kokvilnas halāti labi pasargā no karstuma un saules. Tika minēts, ka *jukata* vienmēr tiek vilkta dodoties uz *ryokan* jeb japāņu tradicionālo viesnīcu, kurā atrodas karstie avoti vai publiskās vannas. Vēl viena populāra atbilde bija par to, ka *kimono* bieži vien tiek vilkts uz dažādām ceremonijām, jo īpaši uz tējas ceremoniju. Daudzi vīrieši arī minēja, ka uz pirmo dienu universitātē, kā arī uz izlaidumu tiek vilkts *kimono*. Tika vēstīts arī par to, ka mūsdienās daudz izvēlās precēties tradicionālajā japāņu stilā nevis rietumnieku, tādēļ kāzu neatņemama sastāvdaļa kā vīram tā sievai ir *kimono*. *Jukata* esot vairākiem anketas dalībniekiem neatņemama sastāvdaļa dodoties skatīties salūtu. Tika minēti arī tādi notikumi kā došanās uz teātri, Jaunā Gada sagaidīšana, ģimenes bildes taisīšana, kuru svarīgs aspekts ir japāņu tradicionālais ietērps. Bija arī tādi japāņi, kuri minēja, ka tā kā to darbs ir saistīts ar *kimono* nēsāšanu, to sanāk ne tikai bieži vilkt, bet arī spēj viens pats uzvilkt mugurā. Kāds no 100 vīriešiem minēja, ka strādā tradicionālā japāņu teātrī un *kimono* tiek vilkti pat mēģinājumu laikā. Pieci no vīriešiem neskatoties uz to ka tika minēts

nosaukt gadījumus, kuros tiek nēsāts japāņu tradicionālais tērps arī tad, ja pašam nav šādu paražu, nosaukt nevarēja.

Vīriešiem tika arī vaicāts par to, kāds viņuprāt ir populārākais *kimono* nēsāšanas gadījums. Arī šai atbildei netika doti atbilžu varianti, tādēļ katrs no japāņiem varēja izdomāt sev tīkamu un, viņuprāt, vispiemērotāko atbildi. Šis bija vispārīgs jautājums un pēc atbildēm varēja spriest, ka japāņi atbildēja gan pēc savas pieredzes gan arī pēc tā, ko novērojuši sev apkārt pēc pieredzes. Visvairāk japāņu jeb 35 respondenti atbildēja, ka, viņuprāt, populārākā *kimono* nēsāšanas tendence ir dažādu japāņu tradicionālo festivālu laikā. Savukārt 21 cilvēks minēja, ka noteikti visizplatītākais tradicionālā ietērpa nēsāšanas gadījums ir uz japāņu tradicionālajām kāzām. *Kimono* parasti tērpijas ne tikai līgava un līgavainis, bet arī uz kāzām uzaicinātie viesi. 20 vīrieši sacīja, ka izlaidums viennozīmīgi ir populārākais *kimono* nēsāšanas laiks, bet daudzi minēja, ka šajā gadījumā *kimono* nēsātājas pārsvarā ir sievietes. 15 japāņu atbildes bija izvērstas, tādēļ tās tika iedalītas vienā kategorijā jeb *kimono* nēsāšanas paražas dažādu japāņu tradicionālo kultūras pasākumu, svētku un ceremoniju laikā. Šīs grupas seši respondenti minēja to, ka *kimono*, viņuprāt, visbiežāk tiek nēsāts tējas ceremoniju laikā. Tikai viens anketas dalībnieks uzskata, ka visizplatītākais *kimono* nēsāšanas laiks ir *šičigosan*. Uz šiem svētkiem septiņus, piecus un trīs gadus veci bērni velk *kimono*. Visbeidzot divi respondenti atbildēja, ka, viņuprāt, noteikti vispopulārākais laiks, kad tiek vilkts *kimono* ir Jaunais Gads. Japāņi Jaunā Gada laikā visbiežāk uzvelkot *kimono* dodas uz templi vai svētnīcu.

Aptauju noslēdz jautājums par to vai anketas dalībnieki audzinās savus pēcnācējus nēsāt *kimono* un vai tie mācīs tos par šo svarīgo japāņu kultūras daļu uz ko 93 vīrieši atbildēja, ka noteikti. Tā kā uz šo jautājumu varēja atbildēt saviem vārdiem, vairāki vīrieši pamatoja savu pozitīvo atbildi ar to, ka gribētu redzēt nākotnē savas meitas ietērptas *kimono* dažādu svētku laikā. Arī tie vīrieši, kuri vēl nav precējušies un kuriem nav bērnu atbildēja, ka noteikti nākotnē mācīs bērniem par *kimono* nēsāšanas tradīcijām un centīsies ieaudzināt tā nēsāšanu dažādu svētku vai svarīgu dienu laikos. Būtiski ir tas, ka respondenti uzreiz atsaucās uz savām nākotnes meitām vai sievām, neminot to, ka, piemēram, nodotu šīs tradīcijas saviem dēliem. Šis ir būtisks faktors, kas pierāda to, ka *kimono* ir daudz populārāki sieviešu vidū nekā vīriešu. Svarīgu lomu spēlē arī tas, ka sieviešu *kimono* veidu ir daudz vairāk nekā vīriešu. 100 respondentu vidū bija arī 7 vīrieši, kuri klāstīja, ka neuzskata par svarīgu saviem pēcnācējiem stāstīt par *kimono* vai mācīt tā nēsāšanas kultūru. Viens

no respondentiem savu atbildi pamatoja ar to, ka viņa pēcnācēja, ja tā būs meitene, noteikti pati sapratīs un iemācīsies par šo kultūru, jo *kimono* sieviešu vidū vēl līdz mūsdienām saglabā lielu popularitāti. Šī atbilde vēlreiz pierāda to, ka *kimono* sieviešu vidū ir daudz populārāki, jo uzreiz tiek minēta pēcnācēja meita nevis dēls.

Secinājumi

1. Viens no iemesliem tam, kādēļ vīriešu *kimono* nav tik populāri kā sieviešu ir tāds, ka to veidu klāsts nav tik plašs kā sievietēm. Ir *kimono*, kurus var nēsāt gan sievietes gan vīrieši, bet liels pārsvars ir tādiem tradicionālajiem ietērpiem, kurus nēsā tikai un vienīgi sievietes. Kā piemēram, svinīgu ceremoniju laikā *samuraji* tērpās *hakamā*, kuru vairums sieviešu mūsdienās velk universitātes izlaiduma laikā. Tas pats attiecās arī uz cīņas mākslu ietērpiem. Vēl līdz *Meidži* laikmetam tos, lielākoties, nēsāja tikai vīrieši, bet tā kā mūsdienās ar šiem sporta veidiem nodarbojas arī sievietes, tos vairs nenēsā tikai vīriešu kārtas pārstāvji.
2. Vīriešu *kimono* ir neatņemama sastāvdaļa dažādos japāņu sporta veidos un cīņas mākslās, reprezentējot japāņu kultūru arī caur apģērbu.
3. Aptaujājot 100 vīriešus, un, jautājot par to, vai saviem pēcnācējiem mācīs par *kimono* nēsāšanas tradīcijām, tie vīrieši, kuri minēja, ka jā, piebilda arī to, ka noteikti vēlētos nākotnē savas meitas redzēt tērptas *kimono*. Neviens no respondentiem šo frāzi neteica par dēliem, kas jau norāda uz lielo *kimono* popularitātes pārsvaru mūsdienu sieviešu un meiteņu vidū.
4. Vīriešu *kimono*, salīdzinājumā ar sieviešu, ir īsāki svārki un piedurknes. Vīriešu *kimono* toņi ir daudz tumšāki un ietērpī nav tik krāšņi kā sievietēm. To veidu klāsts arī nav tik plašs kā sievietēm.
5. Vīrieši *kimono* nēsā retāk kā sievietes un daži no izņēmuma gadījumiem, kad tradicionālais ietērps tomēr tiek uzvilks ir japāņu tradicionālās kāzas, bēres, Jaunā Gada svinības un dažādas tradicionālās ceremonijas.
6. Nēsājot *kimono* gan sievietes gan vīrieši cenšas nesajaukt Rietumu un japāņu tradicionālo stilu. Vienīgais pieļaujama aksesuārs, nēsājot *kimono*, ir rokas pulkstenis. Sievietēm ir atļauts arī uzlikt kosmētiku Rietumu stilā.
7. Pēc sieviešu *kimono* veida ir iespējams noteikt tā nēsātājas materiālo statusu, bet tā kā vīriešu *kimono* ir daudz vienkāršāki, noteikt japāņu materiālo statusu pēc tā ietērpja gandrīz vai nav iespējams.
8. Salīdzinot ar sievietēm, vīrieši tradicionālo ietērpu tik bieži nenēsā, bet piedaloties japāņu tradicionālajos festivālos, tie ietērpjas *kimono*.

9. Ir svarīgi ievērot *kimono* halāta pārlikšanas likumus. Dzīvi cilvēki kreiso ietērpa pusi pārliet pāri labajai, bet labo pusi pāri kreisajai pārliet mirušajiem vai pirms pašnāvības veikšanas.
10. Mūsdienās liela daļa japāņu vīriešu pat ne reizi dzīvē *kimono* nav vilkuši. 20. gs. sākumā šāda statistika nebūtu iedomājama. Šo faktu pierādīja arī starp 100 japāņiem veiktā aptauja par vīriešu *kimono* nēsāšanas tradīcijām.
11. Aptauja liecināja, ka daudziem japāņu vīriešiem *kimono* nēsāšana saistās tieši ar sieviešu *kimono* nēsāšanu, respektīvi, vaicājot par populārākajiem *kimono* nēsāšanas gadījumiem, vairums vīriešu atbildēja, ka izlaidumu laikā viņu meitas, māsas un draudzenes velk *kimono*, neminot par piemēru pašus vai citus vīriešu kārtas pārstāvjus. Kā arī vaicājot par to vai ir svarīgi pēcnācējiem mācīt un stāstīt par *kimono* nēsāšanas kultūru, dauzi vīrieši atbildēja, ka noteikti, jo vēloties redzēt arī savas meitas un pēcnācējas tērtas tradicionālajā ietērpā.
12. *Kimono* laikmetu gaitā ir mainījies savas formas, funkcijas un nēsāšanas tradīcijas. Piemēram, 7. gs. no Ķīnas ievesto zīda ietērpu, kuru dēvē kā pirmatnējo *kimono*, japāņi nēsāja kā apakšveļu nevis kā ikdienas vai svētku ietērpu.
13. Japāņu tradicionālā ietērpa aušanas, krāsošanas un šūšanas metodes katrā Japānas prefektūrā variē.
14. Neskatoties uz mazāku *kimono* nēsāšanas aktivitāti, salīdzinājumā ar japāņu sievietēm, aptauja pierādīja, ka tomēr japāņu vīriešiem rūp *kimono* nēsāšanas kultūras saglabāšana arī nākotnē. Vairums arī atbildēja, ka šīs tradīcijas noteikti tiks arī mācītas saviem pēctečiem. Arī liela daļa respondentu, kuriem jau ir bērni atzina, ka tiem māca par *kimono* nēsāšanas tradīcijām.
15. Visformālākais no visiem vīriešu *kimono* veidiem ir melns *Edo komon*, kurš rotāts ar pieciem *kamon* ģimenes simboliem un pieskaņotu *haori jaku*. Šādu tradicionālo ietērpu var vilkt uz japāņu tradicionālajām kāzām, bērēm, dažādām apbalvošanas ceremonijām un citiem svarīgiem un saviesīgiem pasākumiem.
16. *Kimono* ir svarīga *nō* teātra sastāvdaļa, jo ar tā palīdzību ir iespējams skatītājiem pastāstīt par atveidotā varoņa statusu sabiedrībā, dzimumu, vecumu un arī par nodarbošanos.
17. Katram simbolam, zīmējumam un izšuvumam uz japāņu tradicionālā ietērpa ir kāda svarīga nozīme. Uz *kimono* bieži vien var redzēt dabas skatu, dzīvnieku, augu un putnu

motīvus. Piemēram, mūžzaļā priede apzīmē spēku un ilgu mūžu un šādus *kimono* ir iecienījuši vecāka gada gājuma japāņi.

18. *Kimono* ir svarīga un neatņemama japāņu kultūras sastāvdaļa un neskatoties uz to, ka vīrieši *kimono* nenēsā tik aktīvi kā sievietes, tiem tomēr rūp tā nākotne un tie uzskata, ka ir būtiski saglabāt šo tradīciju un kultūru arī nākotnē.
19. Neskatoties uz to, ka *jukatas* izmaksas nav lielas, tomēr lielai daļai japāņu vīriešu mājās nav pašiem sava vasaras *kimono*. Tā bieži vien tiek nēsāta vasarā dažādu pasākumu, ceremoniju, svētku laikā, ikdienā, kā arī dodoties uz japāņu viesnīcām, kurās var doties uz karstajiem avotiem. Šis fakts tika konstatēts arī veicot aptauju starp 100 japāņu respondentiem.
20. Aptaujas laikā noskaidrojās, ka 60 no 100 japāņu vīriešiem nav pašiem sava *kimono*. Protams, *kimono* izmaksas ir lielas, bet nereti tos ģimenes nodod paaudze paaudzē. Vēl *Meidži* perioda laikā, katram japāņim bija pašam savs *kimono*.
21. *Heianas* laikmets no citiem ir atšķirīgs ar to, ka tā laika periodā bija pieņemts nēsāt dažādus daudzu slāņainu *kimono*. Papildus vīrieši vilka arī tradicionālās japāņu bikses, kuras dēvē par *hakamu*.
22. Sieviešu *kimono* josta *obi* laika gaitā ir mainījusi savu izmēru, izskatu un tai ir vairāki veidi, toties vīriešu *obi* krasas izmaiņas nav piedzīvojis. Tam ir divi veidi un abas šīs jostas ir ļoti vienkāršas un tās netiek šūtas spilgtos toņos. Sieviešu *obi* nereti kalpo kā galvenais *kimono* akcents.
23. Liela daļa japāņu dizaineru iedvesmu savām kolekcijām ir guvuši no japāņu tradicionālās mākslas un kultūras, jo īpaši no *kimono* un ir spējuši radīt kolekcijas, kuras pārsteigušas Rietumu modes pasauli ar pilnīgi citādāku skatienu uz apģērbu izveidi, tekstilu, formu un tā pielietojumu.
24. Pieejamie literatūras avoti, kas skar *kimono* tēmu lielākoties apkopo sieviešu *kimono* attīstības gaitu un veidus. Avotos, kuri ir koncentrēti uz vīriešu *kimono* bieži tiek pieminēti arī sieviešu *kimono* un to salīdzinājumi ar vīriešu ietērpiem, toties grāmatās, kurās pieturās pie japāņu sieviešu tradicionālā ietērpā, salīdzinājumi vai iespraudumi par vīriešu *kimono* ir ļoti limitēti.
25. *Kamakuras* perioda militārā attīstība aizēnoja izsmalcinātos un greznos *kimono*. Tradicionālo ietērpu attīstība šī laika posmā palēninājās.

26. Izvēloties *kimono* ir jāpievērš uzmanība gadalaikam un notikumam uz kuru ietērps tiks vilkts, jo pēc *kimono* etiķetes, ziemas *kimono* vasarā un otrādi nēsāt nedrīkst. Tradicionālā ietērpa nēsāšanas laiku var noteikt arī pēc tā krāsām, motīviem, izšuvumiem, formas un paša ietērpa veida. Piemēram, ierodoties uz japāņu tradicionālajām *šinto* stila kāzām vienkāršā vasaras *kimono jukatā*, var aizvainot gan viesus, gan līgavu ar līgavaini. Ar apģērba palīdzību ir iespējams izrādīt cieņu pret citiem cilvēkiem, tādēļ tos pirms vilkšanas rūpīgi izvēlās.
27. Viens no iemesliem tam, kādēļ *Heianas* laikmetā sāka parādīties daudz slāņu *kimono* pieprasījums un mode ir tāds, ka tā laika Japānā klimats bija daudz aukstāks kā mūsdienās un daudzu slāņu *kimono* ne tikai izskatījās ekstravaganti un izsmalcināti, bet spēja arī sasildīt tā nēsātāju.
28. Japāņu mākslinieki, sākot no *Edo* perioda, nereti *kimono* dizainu radīšanai iedvesmojās no japāņu tradicionālas bez atskaņu dzejas *haiku*.
29. *Sumō* cīkstoņi ir vieni no tiem retajiem japāņu vīriešiem, kuri vasaras *kimono* labprātīgi nēsā arī ikdienā. Zinot to aprises, japāņu tradicionālais ietērps ir daudz ērtāk uzvelkams un praktiskāks kā Rietumu stila apģērbs. *Sumō* cīkstoņi *jukatas* nēsā arī dodoties uz japāņu stila viesnīcām *rjokan*.
30. Sākotnēji *kabuki* teātrī lomas atveidoja tikai sievietes. Kad sievietēm aizliedza tajā piedalīties, vīrieši sāka spēlēt šo japāņu tradicionālo teātri, atveidojot arī sieviešu lomas, nēsājot sieviešu apģērbus, kosmētiku un parūkas. Vīriešu *kabuki* ir saglabājis savu popularitāti līdz pat mūsdienām.
31. Viens no daudziem iemesliem kādēļ *kimono* vīriešu vidū nav tik aktuāls kā sieviešu ir tāds, ka tērpsnās *kimono* ir laikietilpīga, nereti pat neērta, un mūsdienu japāņu vīrieši ir pieraduši pie ātras ģērbšanās un ērtības, savukārt, japāņu sievietes ikdienas tērpsnās un kosmētikas likšanas process ir ilgāks, līdz ar to sieviešu dzimuma pārstāves tik lielu uzmanību komfortam un laikietilpīgumam nevērš.
32. Japāņi augstu vērtē auduma neizšķērdīgu izmantošanu, tādēļ darinot *kimono* tiek izmantots viss paredzētais audums, nogriežot precīzu daudzumu arī piedurkņu piešūšanai. Tradicionālā ietērpa audums ir arī pārāk dārgs, lai atstātu neizmantotus tā atlikumus. Tas pats arī attiecas uz *sumō* cīkstoņu ietērpiem. Tie tiek darināti no viena auduma gabala, kurš tiek izmantots pilnībā.

33. Ja vēl *Meidži* periodā visi japāņu vīrieši uz pilngadības svētkiem vilka savus labākos *kimono*, tad mūsdienās tikai retais japānis uzvelk tradicionālo ietērpu šo svētku laikā. Gados jauni japāņu vīrieši šos svētkus svin tērpojoties Rietumu stila uzvalkā, kamēr jaunas sievietes uz šiem svētkiem aktīvi velk *kimono*. Tikai retajai ir uzvilts svinīgs Rietumu stila kostīms vai kleita.
34. Japāņu tradicionālo sporta veidu ietērpi ir unikāli un savstarpēji atšķirīgi. Katrs ir veidots attiecīgā sporta ērtībām, piemēram, *kendō* tradicionālās cīņas mākslas ietērps sastāv no vairākām bruņām, galvas un sejas aizsargiem, lai sportistu pasargātu no dzīvībai bīstamiem sitieniem ar bambusa nūju, bet, piemēram, *džūdō* ietērpi ir brīvi krītoši, kas ļauj aktīvi kustēties, izpildot cīņas mākslu, un ļauj arī nepieciešamajā momentā ieķerties pretinieka apģērbā.
35. *Kimono* attīstību dažādu periodu laikā, spēcīgi ietekmējuši laikapstākļi. Piemēram, tā kā *Heianas* perioda laikā Japānā bija aukstāks klimats kā mūsdienās, aktuāli bija daudz slāņu tradicionālie ietērpi. Tas pats arī attiecas uz sezonāliem *kimono* mūsdienās. Piemēram, vasaras *jukatu* ziemā var vilkt tikai dodoties uz karstajiem avotiem vai japāņu tradicionālajām viesnīcām.
36. *Muromači* laika posmā zemākās kārtas japāņi savus kokvilnas, ikdienas ietērpus mēdza pārstrādāt un no tiem šuva jaunas bikses vai darba kreklus. Greznus vai jaunus *kimono* atļauties tie nespēja.
37. Japāņu tradicionālās sandales ir ļoti primitīvas tamdēļ, lai visu uzmanību fokusētu tieši uz tradicionālo ietērpu.
38. *Momojamas* laikmets bija *obi* jostas evolūcijas laiks. Tradicionālie *obi* nebija gandrīz vai pamanāmi un tos mēdza slēpt zem ietērpiem. *Momojamas* laikmetā *obi* jostu padarīja par vienu no galvenajiem ietērpa akcentiem, darinot to platāku, rotājot ar izšuvumiem un nēsājot ietērpa virspusē
39. Vīriešu *kimono* pāreja uz rietumniecisku stilu sākās *Meidži* perioda vidū ar to, ka japāņi pie tradicionālā ietērpa sāka pievilkt Rietumu stila jakas un cepures. Šajā laika posmā arī mainījās sporta apģērbs. Japāņi pārtrauca nēsāt neērtos japāņu tradicionālos sporta tērpus un pārgāja un funkcionālu Rietumu stila apģērbu, kurš sporta stundu laikā Japānā tiek nēsāts arī mūsdienās.

40. Lai arī pats *kimono* laika gaitā vairākkārt ir mainījis savas formas, mūsdienās tas ir spējis saglabāt to pašu konceptu, kas ir bijis senākā Japānā.
41. Būtiska ir arī *kimono* simbolika. Pēc japāņu tradicionālā ietērpa krāsas, rakstiem, izšuvumiem, formas, auduma, piedurknēm vai tā kā pats *kimono* halāts ir pārlikts, iespējams pateikt, piemēram, kādai sezonai, notikumam vai svētkiem šis ietērps ir domāts.
42. *Kimono* aktualitātes zudums ir saistāms arī ar tā komplicēto kopšanu. Rietumu stila apģērbu kopšana ir vienkārša un tikai retos gadījumos pieprasa īpašu kopšanu, toties tradicionālais kostīms pēc katras nēsāšanas ir jāvēdina un tā mazgāšana ir sarežģīta, laikietilpīga un dārga.

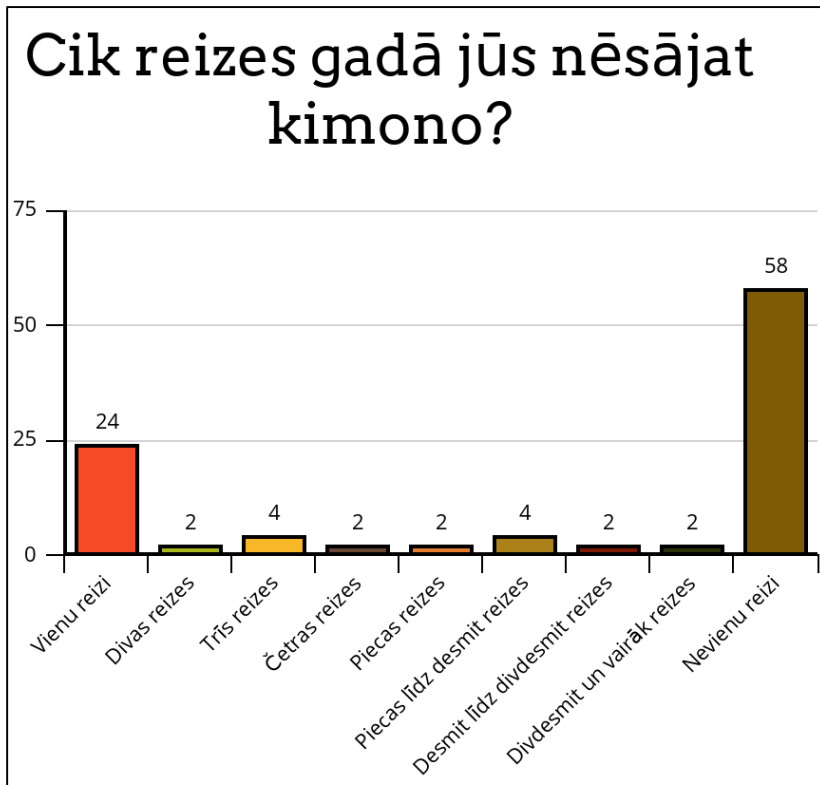
Pielikums

1. Fragmenti no *kimono*, kurš tiek dēvēts par *kaori* (18. gs. beigas 19. gs. sākums). Šo *kaori nō* teātra laikā vilka sieviešu lomas atveidei. Uz šī *kimono* motīva redzami zelta un zaļu lapu izšuvumi. Tā kā šis *kimono* ir darināts un izšūts maigos toņos, tas stāsta par to, ka aktieris atveidoja vecāka gadu gājuma sievieti.

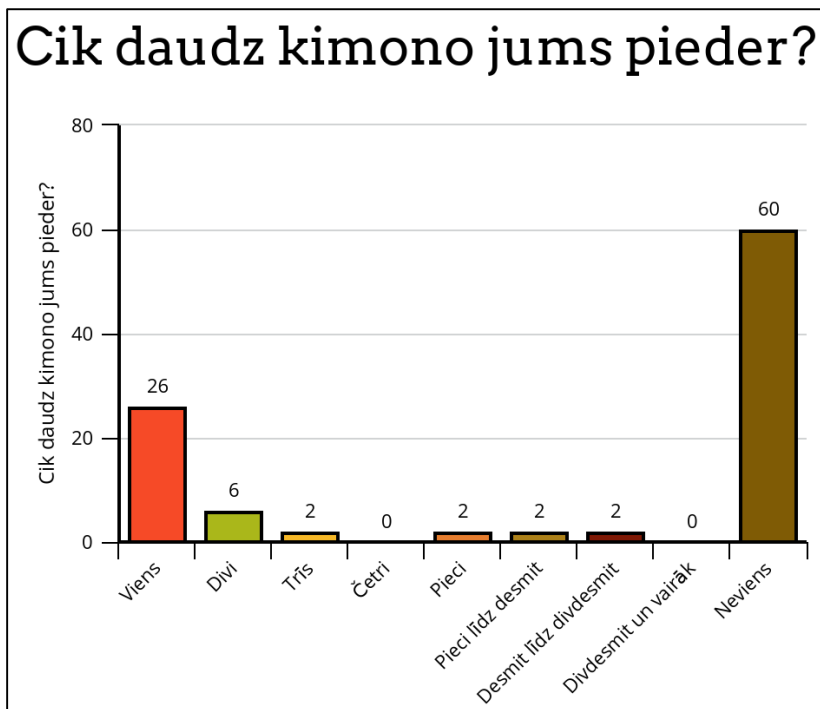

(Čikāgas mākslas institūts, uzņemts 2016. gada 27. augustā)

2. Aptaujas atspoguļojums, jautājot par to cik reizes gadā tiek nēsāts *kimono*.

3. Aptaujas atspoguļojums, jautājot par to cik daudz *kimono* aptaujas dalībniekiem pieder.

Izmantotās literatūras saraksts

1. Cliffe S. *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. New York: Bloomsbury Publishing Ltd, 2017.
2. *Diversity in Japanese Culture and Language*. London: Kegan Paul International Ltd, 1995.
3. Dobson J. *Making Kimono and Japanese Clothes*. Batsford: Batsford Ltd, 2004.
4. *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. New York: Taylor & Francis Group, 2006.
5. *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing around the World. Volume I*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2013.
6. Ernst E. *The Kabuki Theatre*. Hawaii: The University Press of Hawaii, 1974.
7. *Fashion, Identity, and Power in Modern Asia*. New York: Palgrave Macmillan, 2018.
8. Frederic. L. *Japan Encyclopedia*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2002.
9. Frois L. *The First European Description of Japan, 1585*. New York: Routledge, 2014.
10. Guttman J, Thompson L. *Japanese sports: a history*. Hawaii: The Maple-Vail Book Manufacturing Group, 2001.
11. Guth C. *Japanese Art of the Edo Period*. London: Calmann and King Ltd, 1996.
12. Heapy T. *Japanese culture*. London: Raintree, 2013.
13. Hibi S. *The Colors of Japan*. New York: Kodansha International Ltd., 2000.
14. Imperatore C., MacLardy P., Turner T. *Kimono, Vanishing Tradition: Japanese Textiles of the 20th Century*. Pennsylvania: Schiffer Publishing, Limited, 2016.
15. *Japan: An Illustrated Encyclopedia 1st edition*. Tokyo: Kodansha Ltd, 1993.
16. *Japan Through American Eyes: the journal of Francis Hall, Kanagawa and Yokohama, 1859-1866*. United Kingdom: Princeton University Press, 1992.
17. J.L. Anderson. *An Introduction to Japanese Tea Ritual*. New York: State University of New York, 1991.
18. Katajns E. *Japāna krustām šķērsām*. Rīga: Valters un Rapa, 2003.
19. Keene D. *Nō and Bunraku: Two Forms of Japanese Theatre*. New York: Kodansha International Ltd., 1990.
20. Keet P. *Tokyo Fashion City*. Tokyo: Tuttle Publishing, 2016.
21. Kusano S. *The Fine Art of Kimono Embroidery*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2006.

22. Leiter S. L. *Historical Dictionary of Japanese Traditional Theatre*. Oxford: Scarecrow Press, Inc., 2006.
23. Linhart S., Fruhstuck S. *The Culture of Japan as Seen through Its Leisure*. New York: State University of New York Press, 1998.
24. Melton G. J. *Religious Celebrations: An Encyclopedia of Holidays, Festivals, Solemn Observances, and Spiritual Commemorations*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LCC, 2011.
25. Mangan J. A. *Europe, Sport World: Shaping Global Societies*. New York: Frank Cass Co. Ltd., 2012.
26. Mason P. *History of Japanese Art*. New Jersey: Parson Education Ltd, 2005.
27. Minnich H. B. *Japanese Costume and the Makers of Its Elegant Tradition*. Tokyo: Charles E. Tuttle Company Inc., 1963.
28. Nitanaï K. *Kimono Design: An Introduction to Textiles and Patterns*. Tokyo: Tule Publishing, 2017.
29. Noma S. *The Arts of Japan: Late Medieval to Modern*. Tokyo: Kodansha International Ltd., 2003.
30. Nomura S., Ema T. *Japanese Kimono Designs*. New York: Dover Publications Inc., 2006.
31. Reischauer E.O. *Introducing Japan*. New York: Kodansha USA Ltd, 1994.
32. Shaver R. M. *Kabuki Costume*. Tokyo: Charles E. Tuttle Company, Inc., 1990.
33. Shirane H. *Japan and the Culture of the Four Seasons*. New York: Columbia University Press, 2013.
34. Slade T. *Japanese Fashion: A Cultural History*. New York: Oxford International Publishers Ltd, 2009.
35. Snodgrass M. E. *World Clothing and Fashion: An Encyclopedia of History, Culture, and Social Influence*. Oxford: Taylor and Francis Group, 2014.
36. Sun J. M. *Japanese Fashions*. New York: Dover Publications, Inc, 1999.
37. *The Chronology of Fashion*. United Kingdom: Ivy Press Ltd, 2011.
38. *The Kimono Inspiration*. Washington D.C.: Pomegranate Artbooks, 1996.
39. *The Kodansha Bilingual Encyclopedia Of Japan*. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1998.
40. *The Technology of Ancient Japan*. New York: The Rosen Publishing Group, Inc, 2006.
41. V. Paul. *Japan in the Muromachi Age*. New York: University of California Press, 2001.

42. Wilcox R. T. *Folk and Festival Costume: A Historical Survey with Over 600 Illustrations*. New York: Dover Publications, Inc., 2011.
43. Wiltshire D., Wiltshire A. *Design with Japanese Obi*. Tokyo: Charles E. Tuttle Publishing Company Inc, 1997.
44. Елисеєфф В., Елисеєфф Д. *Японская цивилизация*. Екатеринбург: У-Фактория, 2003.
45. Мюллер М. *Техника Кроя*. Москва: Зао Эдипресс-Конлига, 2012.
46. 大丸弘、高橋晴子。 *日本人のすがたと暮らし：明治・大正・昭和前期の身装*。東京：三元社、2016。
47. 泉二弘明。 *銀座もとじの男のきもの*。東京：世界文化社、2005。
48. *日本大百科全書 6*。東京：凸版印刷株式会社、1985。
49. 石橋雄二。 *日本人の生活文化事典*。東京：南博社会心理研究所、1991。
50. 山口百々男。 *和英日本の文化観光・歴史辞典*。東京：三修社、2010。

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Vīriešu *kimono* aktualitāte Japānā 21. gadsimtā” izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Arta Voicehovska _____ 21.05.2019.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: asoc. prof. Agnese Haijima _____ 21.05.2019.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2019. gada 21. maijā.

Komisijas sekretāre: zin.asist. Lauma Šime

Darbs aizstāvēts Orientālistikas maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

__._.2019. prot. Nr. _____, vērtējums __ (_____)

Komisijas sekretāre: zin.asist. Lauma Šime